

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKTULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ

Účetní, daňové a právní hledisko pohledávek z obchodních vztahů, jejich řízení a vymáhání

Accounting, Tax and Legal Aspecst of Trade Receivables, their Management and Recovery

Student:

Bc. Kristina Kubiczková

Vedoucí diplomové práce:

doc. Ing. Dagmar Bařinová, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Kristina Kubiczková**

Studijní program: N6208 Ekonomika a management

Studijní obor: 6202T049 Účetnictví a daně

Specializace: 00 Účetnictví a daně

Téma: Účetní, daňové a právní hledisko pohledávek z obchodních vztahů, jejich řízení a vymáhání
Accounting, Tax and Legal Aspect of Trade Receivables, their Management and Recovery

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Základní charakteristika pohledávek
3. Řízení pohledávek
4. Analýza vymáhání a řízení pohledávek ve vybraném podniku
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

BAŘINOVÁ, Dagmar a Iveta VOZŇÁKOVÁ. *Pohledávky – právně – daňově – účetně*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 136 s. ISBN 978-80-247-1816-3.

PILÁTOVÁ, Jana a Jaroslav RICHTER. *Pohledávky a jejich řešení v podnikové praxi: praktická řešení a vzory, daňová a účetní problematika, vybraná související ustanovení*. 2. vyd. Olomouc: ANAG, 2011. 111 s. ISBN 978-80-7263-678-5.

RADKOVÁ, Martina. *Exekuce jiné pohledávky*. 1. vyd. Praha: Linde, 2009. 200 s. ISBN 978-80-7201-767-6.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. Dagmar Bařinová, Ph.D.**

Datum zadání: 23.11.2012

Datum odevzdání: 26.04.2013

Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci na téma, „Účetní, daňové a právní hledisko pohledávek z obchodních vztahů, jejich řízení a vymáhání“ jsem vypracovala samostatně s použitím literatury, kterou uvádím v přiloženém seznamu. Přílohy č. 1, 2, 3, 4 dané mi k dispozici jsem samostatně doplnila.

V Ostravě dne 26. dubna 2013

Podpis*Kristína Kulickova*!

Obsah

1. Úvod.....	5
2. Základní charakteristika pohledávek.....	7
2.1. Účetní hledisko pohledávek.....	7
2.1.1. Vznik pohledávky	7
2.1.2. Časové rozlišení pohledávek	8
2.1.3. Ocenění pohledávek	8
2.1.4. Účtování pohledávek.....	8
2.1.5. Inventarizace pohledávek	9
2.1.6. Opravné položky k pohledávkám.....	10
2.1.7. Odpis pohledávek.....	11
2.2. Daňové hledisko pohledávek.....	13
2.2.1. Daňový odpis pohledávek	13
2.2.2. Postoupení pohledávek.....	14
2.2.3. Zákonné opravné položky	15
2.3. Právní hledisko pohledávek	16
2.3.1. Občanskoprávní pohledávky	17
2.3.2. Obchodněprávní pohledávky.....	17
2.3.3. Promlčení pohledávek	19
3. Řízení pohledávek	20
3.1. Ovlivňování pohledávek	20
3.1.1. Informace	21
3.2. Preventivní zajištění pohledávek.....	22
3.2.1. Smluvní pokuta	22
3.2.2. Záloha.....	24
3.2.3. Ručení.....	25
3.2.4. Dokumentární akreditiv.....	27
3.2.5. Faktoring	29
3.2.6. Bankovní záruka.....	31
3.3. Náklady procesu řízení pohledávek.....	32
3.4. Zánik pohledávek.....	33
3.5. Vymáhání pohledávek	34
3.5.1. Vyrovnání mimosoudní cestou.....	34
3.5.2. Vyrovnání soudní cestou.....	35
4. Analýza vymáhání a řízení pohledávek ve vybraném podniku	39
4.1. Charakteristika vybrané společnosti.....	39
4.1.1. Předmět podnikání společnosti.....	39
4.1.2. Schéma skupiny.....	40
4.1.3. Charakteristika společnosti	41

4.2.	<i>Řízení pohledávek ve společnosti</i>	43
4.2.1.	Druhy pohledávek ve společnosti	43
4.2.2.	Vývoj pohledávek ve společnosti	47
4.2.3.	Vnitřní směrnice	48
4.2.4.	Proces řízení pohledávek ve společnosti	54
4.2.5.	Zajištění pohledávek	59
4.2.1.	Vymáhání pohledávek	62
4.3.	<i>Vyhodnocení řízení pohledávek ve společnosti</i>	63
5.	Závěr	66
	Seznam použité literatury	69
	Seznam zkratek	71
	Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	
	Seznam příloh	

1. Úvod

Obecně si pod pojmem pohledávka každý z nás jistě představí významnou složku majetku podniku. Pohledávky v podniku jsou součástí oběžného majetku a jejich výše a rychlost splacení má vliv na likviditu podniku. Společnosti by proto měly přistoupit na vytvoření přehledného systému řízení pohledávek podle svých dosavadních zkušeností, rozsahu a druhu činnosti, kterou se společnost zabývá.

Diplomová práce se proto zabývá charakteristikou pohledávek jak z pohledu účetního, daňového tak i právního. Dále poukazuje na jejich řízení a vymáhání jak po stránce teoretické tak i praktické. Praktická část je pak zaměřena na pohledávky v určité vybrané obchodní společnosti.

Práce je rozdělená na tři části. Po úvodní části následuje kapitola, která charakterizuje pohledávky podle tří aspektů, jak již jsem výše zmínila, jedná se o účetní, daňový a právní aspekt. V diplomové práci je uveden vznik pohledávek, jejich časové rozlišení, jejich oceňování, účtování, odpisování, inventarizace, tvorba opravných položek k pohledávkám, jejich postoupení, promlčení atd. Druhá kapitola se zaměřuje na řízení pohledávek, jejich ovlivňování, na některé formy zajištění pohledávek, ke kterým patří smluvní pokuta, záloha, ručení, faktoring a další. Z kapitoly také můžeme vyčíst, jak pohledávka zaniká, jakým způsobem dochází k započtení pohledávky, jaké jsou náklady procesu řízení pohledávek. Závěr kapitoly je zaměřen na vymáhání pohledávky. Třetí část tzv. praktická část, je zaměřena na řízení pohledávek ve vybrané společnosti. Diplomová práce má poukázat na skutečnosti řízení pohledávek, ke kterým dochází v dané společnosti.

Cílem diplomové práce je vyhodnotit způsoby práce s pohledávkami a podat přehledný a ucelený pohled na možnosti jejich zajištění z hlediska účetního, daňového a právního pomocí metody srovnání a analyzování pohledávek společnosti. Dále řešit problematiku minimalizace nedobytných pohledávek, problematiku vymezení povinnosti a odpovědnosti vztahujících se k pohledávkám. V závěru kapitoly navrhnout vybranému podniku případné zlepšení systému řízení pohledávek a jejich vymáhání.

Pojem pohledávka může také pro některé znamenat určité právo na zaplacení peněžité částky. V současnosti většina podnikatelských subjektů realizuje poskytování služeb nebo prodej zboží na fakturu. Všechny vystavené faktury mají určitou dobu splatnosti. Pohledávky, které nejsou zaplacené ve stanovené lhůtě, se stávají pohledávkami po lhůtě splatnosti. Pro většinu účetních jednotek je podstatná právě doba splatnosti, která hraje významnou roli

pro kategorizaci pohledávek podniku. Pohledávky jsou rozdělovány takto na krátkodobé s dobou splatnosti kratší než jeden rok a dlouhodobé s dobou splatnosti delší než jeden rok. Dále společnosti mohou své pohledávky členit na pohledávky z obchodních vztahů, za zaměstnanci, za státními institucemi atd.

Pohledávky ovlivňují celou řadu stránek finančního hospodaření společnosti, ale především ovlivňují majetkovou strukturu společnosti, její finanční strukturu, likviditu společnosti, náklady a výnosy, protože vznik pohledávky je účetně brán jako výnos účetní jednotky.

Je důležité, aby společnost měla k dispozici určité ekonomické zdroje, které potřebuje k uskutečňování své funkce. Aktiva společnosti, kterými společnost disponuje lze označit jako celkovou hodnotu ekonomických zdrojů společnosti k určitému časovému okamžiku. Aktiva proto znamenají pro podnikatelský subjekt především budoucí ekonomický prospěch.

Žádná společnost by nebyla moc úspěšná, kdyby její tržby byly vysoké, ale zůstaly by nezaplacené. Obchodní věřitelé jsou proto svým způsobem existenčně závislí na svých stálých odběratelích. Prosperita věřitelů je přímo úměrně odvozena od prosperity jejich odběratelů. Pro společnost to znamená, že jimi přijímaná rozhodnutí jsou podmíněná znalostmi o budoucím vývoji svých stálých obchodních partnerů. Každá společnost, proto musí mít zájem na udržování dlouhodobé finanční stability svých odběratelů, jejich dlouhodobé výnosnosti a i dlouhodobé schopnosti dostát svým závazkům. Daný předpoklad musí podnikatelské subjekty zahrnout do hodnocení svých obchodních partnerů.

2. Základní charakteristika pohledávek

Pod pojmem pohledávka si můžeme představit různé formy aktiv podniků a podle kterých je možné pohledávky odlišně členit, klasifikovat i třídit. Pohledávky se rozlišují zejména na pohledávky z obchodních vztahů, které mohou být jak krátkodobé tak i dlouhodobé, dále na pohledávky za zaměstnanci, za institucemi sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění, za společníky (příp. členy družstev), finančním a jiným orgánům. Kvalitativně i kvantitativně jsou pro firmu rozhodující pohledávky z obchodních vztahů.

Krátkodobé pohledávky jsou pohledávky, které mají dobu splatnosti kratší než 1 rok. Dlouhodobé jsou ty ostatní pohledávky, tedy se splatností delší než 1 rok. Pohledávky jsou velmi specifickou formou majetku. Nelze je v účetnictví podnikatelského subjektu kompenzovat se závazky. Výjimku tvoří pouze vzájemné vyrovnání pohledávek a závazků mezi dvěma stejnými subjekty, ve stejné měně a se splatností do 1 roku. Zápočet musí být vždy stvrzen oběma podnikatelskými subjekty písemně.

Kapitola je zaměřena na pohledávky ze tří různých hledisek. První hledisko analyzuje pohledávky z pohledu účetního. V další podkapitole nazvané daňové hledisko jsou pohledávky vymezeny podle zákona o dani z příjmů a v závěru kapitoly jsou pohledávky vymezeny z pohledu obchodního i občanského zákoníku

2.1. Účetní hledisko pohledávek

Pohledávky jsou v účetnictví řešeny v *Zákoně o účetnictví 563/1991 Sb.*, v provádějícím předpise *Zákona o účetnictví 500/2002 Sb.*, který je určený pro podnikatele vedoucí účetnictví a v *Českém účetním standardu pro podnikatele č. 017 - Zúčtovací vztahy*.

2.1.1. Vznik pohledávky

Pohledávky vznikají na základě uskutečněných účetních případů a finanční vyrovnání se ve většině případů provádí s určitým časovým odstupem. Hovoříme zde o časovém nesouladu mezi datem uskutečnění služby či dodání zboží, datem zdanění výnosů z poskytnuté činnosti a datem zaplacení vzniklé pohledávky. viz [17]

Účtují se k okamžiku jejich vzniku. Den vzniku pohledávky by měla mít každá účetní jednotka vymezena ve svých vnitřních směrnících v souladu s právními předpisy a s ohledem na své specifické činnosti. Způsob úhrady může být různý. Je však nutné brát na zřetel zejména ustanovení *Zákona o DPH*.

2.1.2. Časové rozlišení pohledávek

V účetnictví se pohledávky rozlišují na pohledávky krátkodobé a dlouhodobé.

Krátkodobé pohledávky jsou určeny jejich dobou splatnosti, která nesmí být delší než jeden rok. Dlouhodobé pohledávky zase oproti krátkodobým musí mít dobu splatnosti delší než jeden rok.

Každá účetní jednotka zajišťuje způsob rozlišení svých pohledávek v syntetické popř. analytické evidenci podle platné zákonné úpravy.

Syntetickou nebo analytickou evidenci účetní jednotka může využívat pro rozdělení pohledávek podle věřitelů, dlužníků, pro daňové účely, měn, pro potřeby zúčtování se státními institucemi atd.

2.1.3. Ocenění pohledávek

Oceňování pohledávek v účetnictví je upraveno především v § 25 zákona o účetnictví a vyžaduje poměrně přísnou regulaci, protože má vliv na jim poskytované informace. Všechny pohledávky se při vzniku oceňují jmenovitou hodnotou, a při nabytí za úplatu nebo vkladem pořizovací cenou. Dále pohledávky v cizí měně se oceňují kursem ČNB platným pro účetní jednotku (pevným nebo denním kurzem a to ke dni uskutečnění účetního případu nebo ke dni účetní závěrky). Součástí pořizovací ceny pohledávek podle *Prováděcí vyhlášky č. 500/2002 Sb.*, jsou přímé náklady související s pořízením, např. provize, odměny právníkům, náklady na znalecké ocenění atd. viz [4]

Ke dni roční závěrky se musí do ocenění pohledávek promítnout určité možné riziko jejich nesplacení. Hrozící riziko se promítá do závěrky formou zúčtování opravných položek.

Zvláštní oceňování pohledávek ke dni roční závěrky se týká pohledávek, které účetní jednotka určila k obchodování. Pohledávky k obchodování se oceňují podle § 27 ZoÚ reálnou hodnotou. Hodnota pohledávek může být stanovena znaleckým posudkem, pokud neexistuje burza pohledávek. Případné změny reálné hodnoty se účtují jako finanční náklad či finanční výnos.

2.1.4. Účtování pohledávek

V účtové osnově pro podnikatele je pro účtování zúčtovacích vztahů vyhrazena 3. účtová třída. V účtové třídě zúčtovací vztahy účetní jednotky zaznamenávají vztahy k okolí v podobě krátkodobých závazků, a také krátkodobých i dlouhodobých pohledávek, tzn. bez ohledu na dobu splatnosti.

Výjimky ze zásady účtování ve 3. účtové třídě tvoří

- *zálohy zaplacené na investice* – evidují se na účtech 051, 052 – *Poskytnuté zálohy na dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek*,
- *zálohy na zásoby* – účtová skupina 15 (účet 151),
- *dlouhodobé půjčky* (pohledávky za osobou, které byla dlouhodobá půjčka poskytnuta) – evidují se na účtech 066 – *Půjčky podnikům ve skupině* a 067 – *Ostatní půjčky*.

Každá vystavená faktura představuje pro podnik vznik pohledávky za odběratelem, která je zaúčtována na vrub účtu 311 – *Odběratelé*. Pro podnik však vystavená faktura znamená výnos, proto na druhé straně účtuje účetní jednotka ve prospěch příslušného výnosového účtu 601 – *Tržby za vlastní výrobky*, 602 – *Tržby z prodeje služeb*, 604 – *Tržby za prodej zboží*.

Daň z přidané hodnoty musí ÚJ, která je plátcem DPH připočíst k ceně prodaného výrobku, služby či zboží. Daň z přidané hodnoty znamená pro podnik závazek vůči finančnímu úřadu a bude o něm účtovat ve prospěch účtu 343 – *Daň z přidané hodnoty*.

Vyskladněné zboží či výrobky zaúčtuje ÚJ jako úbytek na příslušném nákladovém či výnosovém účtu. Úbytek zboží na vrub 504 – *Prodané zboží* a úbytek výrobku na vrub 613 – *Změna stavu výrobků*. viz [18]

Tab. 2.1 Účtování vystavené pohledávky a její úhrada

Účetní operace	MD	D	Kč
1. Faktura vystavená za prodej zboží			
a) cena bez DPH		604	90 000,-
b) DPH		343	18 000,-
c) cena celkem	311		108 000,-
3. Úhrada faktury od odběratele výpis z BÚ	221	311	108 000,-
4. Vyskladnění prodaného zboží ze skladu	504	132	50 000,-

2.1.5. Inventarizace pohledávek

Pohledávky podléhají inventarizaci, jejímž cílem je zjistit zda stav pohledávek v účetnictví odpovídá skutečnému stavu a reálná hodnota pohledávek není nižší, než je jejich účetní hodnota.

Porovnání účetního stavu se skutečným stavem se uskutečňuje pomocí dokladové inventury. Účetní jednotka musí vždy sestavit inventurní soupis ke každému analytickému účtu pohledávek. Náležitosti takového inventurního soupisu jsou uvedeny v ZoÚ.

U pohledávek je vhodné, aby inventurní soupisy obsahovaly¹:

- soupis pohledávek podle jednotlivých faktur s označením jejich čísla,
- identifikaci odběratele,
- splatnost,
- výši opravné položky,
- a u pohledávek v cizí měně částku v cizí měně a v Kč.

V některých případech je vhodné požádat dlužníky o vzájemné odsouhlasení pohledávek. Odsouhlasení, ale není upraveno žádným právním předpisem a tudíž není možné je vymáhat právní cestou na dlužníkovi odsouhlasení pohledávek.

Porovnání reálné hodnoty pohledávek s jejich účetní hodnotou se uskutečňuje zejména ve vztahu ke splatnosti pohledávky. U pohledávek, které jsou po lhůtě splatnosti, se posuzuje doba, která uplynula od data splatnosti. Výše rizika se vyjadřuje opravnou položkou. Posuzuje se také, zda pohledávka byla uznána dlužníkem, jaké další obchodní vztahy má věřitel s dlužníkem, zda není známo, že dlužník má platební problémy atd. viz [3]

2.1.6. Opravné položky k pohledávkám

Opravné položky se tvoří především k pohledávkám po lhůtě splatnosti na základě inventarizace. V případě, kdy se zjistí inventarizací, že je hodnota pohledávky nižší než ocenění majetku zachycené v účetnictví, tvoří se opravná položka. Vytvářejí se za účelem vyjádření rizika nezaplacení pohledávky. Opravné položky snižují ocenění pohledávky v účetní závěrce.

Opravné položky se účtují na vrub nákladů v účtové skupině 55 – *Odpisy, rezervy, komplexní náklady příštích období a opravné položky v provozní oblasti* a ve prospěch účtu v účtové skupině 39 – *Opravná položka k zúčtovacím vztahům a vnitřní zúčtování*. Opravnou položku je možné zrušit ve prospěch nákladů a na vrub účtu v účtové skupině 39.

¹ § 30 odst. 7 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví

Opravné položky rozeznáváme:

- *zákonné* – zásady jejich tvorby jsou uvedeny v *zákoně č. 593/1992 Sb., o rezervách* pro jištění základu daně z příjmů ve znění pozdějších předpisů,
- *účetní*.

Účetní opravené položky si účetní jednotka upraví sama ve své vnitropodnikové směrnici podle hlediska času, tzn. jak dlouho je pohledávka po lhůtě splatnosti k datu účetní závěrky. Kupříkladu:

- 3 měsíce po splatnosti – 25 % hodnoty pohledávky,
- 12 měsíců po splatnosti – 100 % hodnoty pohledávky.

Dochází zde ke kombinaci zákonných a účetních kombinací opravných položek.

Je vhodné vytvářet účetní opravné položky k pohledávkám nad rámec zákonných opravných položek z důvodu dodržení principu opatrnosti. Účetní opravné položky nejsou daňové účinné.

Tab. 2.2 Účtování opravné položky v pohledávce

Účetní operace	MD	D	Kč
1. Tvorba opravné položky k pohledávce	559	391	5 000
2. Zrušení opravné položky k pohledávce	391	559	5 000

Zákonné opravné položky mají největší význam ve vztahu k promlčené pohledávce. Zákonem stanovené opravné položky mohou být tvořeny pouze a výhradně k nepromlčeným pohledávkám. Věřitel, který má pohledávku, u které je zřejmé riziko promlčení, je nezbytné, aby pohledávku odepsal ještě před uplynutím promlčecí lhůty. Odepsanou pohledávku musí účetní jednotka vést v podrozvahové evidenci. viz [3]

Kapitola nazvaná daňové hledisko pohledávek bude mezi jinými věnována právě zákonným opravným položkám

2.1.7. Odpis pohledávek

Odpis pohledávky znamená přímé snížení její hodnoty např. účtu 311 s promítnutím odepsané částky do nákladů. Účetní jednotka nemůže počítat s tím, že by se částečně nebo úplně odepsaná pohledávka vrátila na aktivním účtu do původní hodnoty.

Tab. 2.3 Odpis pohledávky

Účetní operace	MD	D	Kč
1. Vydaná faktura za zboží			
a) cena bez DPH		604	50 000
b) DPH		343	10 000
c) celkem	311		60 000
2. Odpis pohledávky	546	311	60 000

Odpis pohledávek musí být schopna účetní jednotka doložit průkaznými doklady, kterými jsou:

- usnesení soudu o zrušení nebo zamítnutí konkurzu,
- usnesení soudu ke konkurznímu nebo vyrovnacímu řízení,
- výpis z matriky zemřelých, rozhodnutí soudu o dědictví, doklady o vymáhání pohledávky na dědicích,
- doklady o výmazu právnické osoby z obchodního rejstříku,
- doklady o výsledku veřejné dražby,
- doklady o výsledku exekuce.

Zároveň dnem nabytí právní moci vyjmenovaných dokladů je den, kdy může účetní jednotka pohledávky zaúčtovat.

Účetní jednotka může uplatnit jednorázový odpis pohledávky proti daňově uznatelným nákladům. Možnosti jednorázového odpisu celé pohledávky proti nákladům jsou uvedeny v *zákoně o dani z příjmů*².

Odepsané pohledávky se přearazují do podrozvahové evidence, protože není možné říct s jistotou, že v budoucnu dlužník neprovede úhradu některé z již zcela odepsané pohledávky. Případná úhrada dlužné částky dlužníkem se musí zaúčtovat jako mimořádný příjem, který je zároveň daňově neúčinný, protože se jedná o příjem proti pohledávce již z účetnictví vyřazené. viz [1]

² § 24 odst. 2 písm. y) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Tab. 2.4 Účtování odpisu pohledávky v souvislosti s postoupením

Účetní operace	MD	D	Kč
1. Vydaná faktura za zboží	311	604	100 000
2. Tvorba opravné položky, která je 6 měsíců po splatnosti	558	391	20 000
3. Postoupení pohledávky za 60 %	546 D	311	60 000
4. Zvýšení příjmů o opravnou položku	546 N	311	20 000
5. Daňově neuznatelná část	546 N	311	20 000
6. Úhrada postoupené pohledávky na BÚ	221	315	60 000
7. Předpis výnosů z postoupení	315	646	60 000
8. Zrušení opravné položky	391	558	20 000

2.2. Daňové hledisko pohledávek

Daňovou problematiku pohledávek řeší především *zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů v platném znění s příslušnými přechodnými ustanoveními*, a také *zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů v platném znění*.

Zákon o dani z příjmů upravuje především daňovou problematiku odpisu pohledávek, jejich postoupením a tvorbou zákonných opravných položek. V zákoně je uvedeno, že pohledávky po lhůtě splatnosti je možné uplatnit jako výdaj na dosažení, zajištění a udržení příjmů.

2.2.1. Daňový odpis pohledávek

Účetní jednotka, která uplatní odpis pohledávek, se musí řídit příslušnými přechodnými ustanoveními ZDP. Důležité je rovněž respektovat ZDP, který stanoví co je výdajem na dosažení, zajištění a udržení příjmů³:

- „u poplatníků, kteří vedou účetnictví, jmenovitá hodnota pohledávky nebo pořizovací cena pohledávky nabyté postoupením, vkladem a při přeměně společnosti, a to za předpokladu, že o pohledávce při jejím vzniku bylo účtováno ve výnosech a takto vzniklý zdanitelný příjem nebyl od daně osvobozen, a že lze současně k dané pohledávce uplatňovat opravné položky podle písmene i) nebo se jedná o pohledávku,

³ § 24 ZDP

ke které nelze tvořit opravnou položku podle právního předpisu upravujícího tvorbu rezerv a opravných položek pro zjištění základu daně z příjmů pouze proto, že od její splatnosti uplynulo méně než 6 měsíců, za dlužníkem,

- 1. u něhož soud zrušil konkurs proto, že majetek dlužníka je zcela nepostačující, a pohledávka byla poplatníkem přihlášena u insolvenčního soudu a měla být vypořádána z majetkové podstaty,*
- 2. který je v úpadku nebo jemuž úpadek hrozí na základě výsledků insolvenčního řízení,*
- 3. který zemřel, a pohledávka nemohla být uspokojena ani vymáhána na dědicích,*
- 4. který byl právnickou osobou a zanikl bez právního nástupce a věřitel nebyl s původním dlužníkem spojenou osobou (§ 23 odst. 7),*
- 5. na jehož majetek, ke kterému se daná pohledávka váže, je uplatňována veřejná dražba, a to na základě výsledků dražby,*
- 6. jehož majetek, ke kterému se daná pohledávka váže, je postižen exekucí, a to na základě výsledků provedení exekuce“.*

Analogicky to platí pro pohledávku nebo její část, a to do výše kryté použitím rezervy nebo opravné položky vytvořené podle zákona o rezervách.

2.2.2. Postoupení pohledávek

Podle ZDP přesně § 24 odst. 2 písm. s) lze do daňově uznatelných nákladů zahrnout i hodnotu pohledávky při jejím postoupení, a to do výše příjmů z jejího postoupení. Zde se hodnotou pohledávky rozumí její jmenovitá hodnota. U pohledávek nabytých postoupením lze do nákladů daňově uznatelných zahrnout především pořizovací cenu těchto pohledávek, a to až do výše příjmů, které plynou z úhrad dlužníkem nebo postupníkem při jejich následném postoupení. Zisk, který je výsledkem postoupení pohledávek se stává rovněž součástí základu daně, ale pokud je však výsledkem ztráta pak ji nelze daňově uznat.

Účetní jednotka, která uskutečňuje postoupení pohledávek, musí respektovat zákon o DPH. V zákoně o DPH v ustanovení § 14 odst. 5 písmene c) je uvedeno, „že zdanitelným plněním není postoupení vlastní pohledávky vzniklé plátcí“. Dále v zákoně o DPH je uveden výčet finančních činností, které jsou od daně osvobozeny a to bez nároku na odpočet.

Postupník při účtování musí zaevidovat do svého účetnictví pohledávku v pořizovací ceně a ve jmenovité hodnotě se zahrne do rozvahy. Za předpokladu, že postupitel postoupí včas přihlášenu pohledávku postupníkovi ještě před koncem zdaňovacího období, ve kterém

byla pohledávka přihlášena do insolvenčního řízení, a pokud nevytvořil k ní opravnou položku, může opravnou položku k pohledávce vytvořit postupník ve výši 100 % hodnoty pohledávky, pokud ale uhradil její pořizovací cenu⁴.

V případě, že je dlužník v konkurzu, nemůže postupník pohledávku po dlužníkovi vymáhat, a musí pohledávku přihlásit do insolvenčního řízení. Postupník čeká tak dlouho, dokud neskončí konkurzní řízení nebo dokud může pohledávku dále postoupit.

Je velmi obtížné pro účetní jednotku stanovit správnou cenu u vyřazené pohledávky z evidence formou postoupení pohledávky. Tržní hodnota pohledávky je závislá na době, která uplynula od splatnosti pohledávky, zajištění pohledávky a od majetkových poměrů dlužníka. Postoupením pohledávek získá alespoň účetní jednotka dříve část svých finančních prostředků. viz [1]

2.2.3. Zákonné opravné položky

Zákon o rezervách umožňuje tvořit poplatníkům daně z příjmů, kteří vedou účetnictví, opravné položky k nepromlčeným pohledávkám, které jsou splatné po 31. 12. 1994. Zákonné opravné položky jsou daňově účinným nákladem.

Nelze tvořit opravné položky k pohledávkám vzniklým z titulu cenných papírů, půjček, ručení, úvěrů, záloh, poplatků z prodlení, úhrady ztráty společnosti a k pohledávkám, o kterých nebylo účtováno ve výnosech a dále nebyly zahrnuty do základu daně z příjmů, k pohledávkám nabytým bezúplatně, k souboru pohledávek a k pohledávkám již odepsaným⁵.

Zákonné opravné položky můžeme tvořit k nepromlčeným pohledávkám splatným po 31. prosinci 1994, jejichž rozvahová hodnota v okamžiku vzniku nepřesáhla částku 200 000 Kč a od konce sjednané lhůty splatnosti uplynulo více než 6 měsíců, až do výše 20 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky⁶

*„Vyšší opravné položky k těmto pohledávkám lze tvořit jen tehdy, pokud bylo zahájeno rozhodčí řízení podle zvláštního právního předpisu nebo soudní řízení, anebo správní řízení podle zvláštního právního předpisu, kterého se poplatník řádně účastní za podmínky, že od konce sjednané lhůty uplynulo více než“*⁷

- a) 12 měsíců, až do výše 33 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- b) 18 měsíců, až do výše 50 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,

⁴ § 2 odst. 3 zákona č. 563/1992 Sb., o rezervách

⁵ § 2 odst. 2 ZoR

⁶ § 8a odst. 1 ZoR

⁷ 8a odst. 2 ZoR

- c) 24 měsíců, až do výše 66 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- d) 30 měsíců, až do výše 80 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- e) 36 měsíců, až do výše 100 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky“.

„U nepromlčených pohledávek splatných po 31. prosinci 1994, jejichž rozvahová hodnota v okamžiku vzniku je vyšší než 200 000 Kč, a nejsou k nim vytvářeny opravné položky, mohou poplatníci daně z příjmů vytvářet opravné položky jen za podmínek výše uvedených. Nepromlčené pohledávky musí být i zde po splatnosti více než⁸

- a) 6 měsíců, až do výše 20 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- b) 12 měsíců, až do výše 33 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- c) 18 měsíců, až do výše 50 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- d) 24 měsíců, až do výše 66 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- e) 30 měsíců, až do výše 80 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- f) 36 měsíců, až do výše 100 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky“.

„Poplatník daně z příjmů, může také vytvořit zákonnou opravnou položku až do výše 100 % rozvahové hodnoty pohledávky při jejím vzniku jen za určitých podmínek⁹

- a) pohledávka není již odepsána na vrub výsledku hospodaření,
- b) pohledávka nevznikla za společníky, akcionáři, členy družstev za upsaný vlastní kapitál, mezi spojenými osobami vymezenými v zákoně o daních z příjmů,
- c) rozvahová hodnota pohledávky bez příslušenství nepřesáhne v okamžiku jejího vzniku částku 30 000 Kč,
- d) od konce sjednané lhůty pohledávky uplynulo nejméně 12 měsíců,
- e) celková hodnota pohledávek bez příslušenství vzniklých vůči témuž dlužníkovi nepřesáhne za období, za které se podává daňové přiznání částku 30 000 Kč“.

Poplatník musí vést samostatnou evidenci pro výše zmíněnou nepromlčenou pohledávku.

2.3. Právní hledisko pohledávek

Zákon č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, v plném znění (ObčZ) v § 488 definuje pohledávku především jako právní závazkový vztah, ze kterého dlužníkovi vzniká povinnost splnit závazek a věřitel má právo na plnění (tzv. pohledávka) od dlužníka.

Pohledávky vznikají nejčastěji z právních úkonů především ze smluvních vztahů, z protiprávního činu nebo jiné právní skutečnosti.

⁸ 8a odst. 3 ZoR

⁹ 8c odst. ZoR

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, v plném znění (ObchZ) také upravuje pohledávky a vychází právě z ustanovení *občanského zákoníku*. ObchZ je doplňuje a přizpůsobuje právě pro použití v podnikové praxi.

2.3.1. Občanskoprávní pohledávky

S občanskoprávními pohledávkami se setkávají osoby nepodnikatelé. Jedná se většinou o pohledávky, které vznikají a jejichž existence se řídí výše zmíněným občanským zákoníkem.

Obvykle se jedná o půjčky, obyčejnou koupi, pohledávky z nájemních vztahů, pohledávky za pojišťovnou, státem apod.

Můžeme říct, že dle § 9 *občanského zákoníku* se posuzují vztahy fyzických i právnických osob, majetkové vztahy mezi státem a těmito osobami, pokud zmíněné vztahy neupravují jiné zákony.

Vzniklé právní vztahy i pohledávky jsou posuzovány dle příslušných ustanovení občanského zákoníku a posouzení se promítá především do záručních dob, délky promlčecích lhůt, obsahu práv spotřebitelů, ale také do mnohých právních souvislostí.

2.3.2. Obchodněprávní pohledávky

Obchodněprávní pohledávky jsou významnou skupinou pohledávek, se kterými se můžeme setkat v rámci každodenní praxe. Vznik obchodněprávních pohledávek se posuzuje podle obchodního zákoníku.

Zde se může jednat o pohledávky z titulu účasti na obchodních společnostech nebo družstvech, nekalosoutěžního jednání a také rovněž o pohledávky z obchodně závazkových vztahů.

Největší skupinou obchodněprávních pohledávek jsou pohledávky z obchodních závazků, jejichž výčet je obsažený v § 261 *obchodního zákoníku* a mezi které se řadí pohledávky vzniklé:

- ze závazkových vztahů mezi podnikateli, jestliže je zřejmé, že se týkají jejich podnikatelských aktivit v odst. 1,
- relativní obchody v odst. 2,
- ze vztahů specifikovaných v § 261 odst. 3 *ObchZ* (tzv. absolutní obchody),
- ze vztahů, kterých si účastníci písemně dohodli podle § 262 odst. 1 *ObchZ*, že jejich závazkové vztahy, které nespadají pod výše uvedené, se přesto přiřadí ustanoveními *ObchZ* (tzv. fakultativní obchody),

- ze vztahů vzniklých při zajištění závazků ze smluv atd.

Relativní obchody

Relativními obchody se vždy řídí obchodním zákoníkem. V uzavřených obchodech se ponechává volný prostor pro dohodu specifických podmínek, pro každý jejich unikátní případ. Relativní obchody jsou považovány za obchodněprávní pohledávky vždy s nutností splnění nebo posouzení stanovených podmínek. Mezi relativní obchody se řadí:

- vztahy mezi podnikatelskými subjekty navzájem v rámci jejich uskutečňovaných podnikatelských aktivit (např. obchodní smlouvy, smlouvy o dílo),
- vztahy mezi podnikatelem a státem v rámci jejich podnikatelské činnosti při uspokojování veřejných potřeb.

Fakultativní obchody

Fakultativní obchody se vyznačují tím, že účastníci obchodu své závazky jednoznačně podřídili právní úpravě obchodního zákoníku, i když zcela jasně se jedná o vztahy, které by měly podléhat občanskému zákoníku.

V *obchodním zákoníku* přesně v § 262 je uvedeno, že k uzavření dohody o tom, že stanovený závazkový vztah se řídí ObchZ, postačí, když obchodní strany uvedou v záhlaví smlouvy, podle kterých ustanovení obchodního zákoníku se smlouva uzavírá.

V § 262 *odst. 1 obchodního zákoníku* je uvedeno také, že pokud by dohoda měla směřovat ke zhoršení právního postavení účastníka smlouvy, který není podnikatelem, pak je smlouva prohlášena za neplatnou.

Absolutní obchody

Pohledávky tzv. „*absolutní obchody*“ jsou vždy považovány za obchodněprávní bez nutnosti splnění nebo posouzení určitých podmínek. Absolutní obchody vznikají například mezi zakladateli obchodních společností (nebo družstev), mezi společníkem a obchodní společností (nebo družstvem), taktéž i mezi společníky navzájem, z burzovních obchodů a jejich zprostředkování, z uplatněných smluv týkajících se cenných papírů, ze smlouvy o prodeji podniku nebo jeho částí, smlouvy o nájmu podniku, smlouvy o úvěru a dalších smluv týkajících se obchodních společností (nebo družstev), z bankovní záruky, z cestovního šeku atd. viz [7]

Absolutní obchody se řídí obchodním zákoníkem a není zde ponecháván žádný prostor pro dohodnutí specifických podmínek mezi účastníky obchodu. Lze tedy říci, že všechny parametry jsou jednoznačně stanoveny.

Absolutní neobchod

Pohledávky z tzv. „*absolutních neobchodů*“ (nebo neobchod) se vždy řídí ustanovením občanského zákoníku, bez ohledu na povahu účastníků smlouvy. Uzavřené smlouvy se nikdy neřídí ustanovením obchodního zákoníku. Jedná se například o vztahy, vznikající z pojistné smlouvy atd. viz [15]

2.3.3. Promlčení pohledávek

Problematicku promlčení pohledávek řeší především *obchodní zákoník* v § 397, podle kterého činí promlčecí doba pohledávky 4 roky. Doba promlčení podle *obchodního zákoníku* § 401 přestává běžet, pokud věřitel zahájí soudní vymáhání pohledávky. Nová čtyřletá lhůta začíná běžet opětovně, pokud dlužník uzná písemně svůj závazek, a to od chvíle uznání.

Promlčenou pohledávku, která má vykonatelný titul, lze exekuvovat. Osoba oprávněná exekuvovat pohledávku musí počítat s rizikem, které může nastat kdykoli v průběhu řízení především z důvodu, že poddlužník může vznést námitku promlčení. V daném případě, by měl věřitel vždy zvážit okolnosti každého případu a případné náklady exekučního řízení.

V § 100 odst. 1 *ObčZ* je napsáno, „že soud promlčení vezme k úvaze jen k námitce dlužníka“. Dále také v § 388 odst. 1 *ObchZ* je uvedeno, „že namítnout promlčení může jen osoba, která je povinná“.

Radkova ve své knize (2009, s. 64), že ústavní soud řešil v minulosti otázku, zda možnost uplatnění námitky promlčení není v rozporu s dobrými mravy. Tehdy došel k názoru, že § 3 ObčZ je dostatečně obecný a vztahuje se také na vznesení námitky promlčení dlužníkem. Ústavní soud, ale také dospěl k názoru, že takový postup může být uznán jen výjimečně s ohledem na to, proč dlužník včas právo neuplatnil. Námitku promlčení je možno vznést až do nabytí moci příslušného soudního rozhodnutí.

3. Řízení pohledávek

Nároku společnosti na peněžní příjem vůči jiným podnikatelským subjektům se říká pohledávka. Mezi podmínky, které nejvíce vymezují pohledávky, patří vnější podmínky hospodaření, zejména dlužníci, ale nemohou být stranou ani jejich věřitelé.

Pohledávky z obchodních vztahů jsou nezbytnou složkou oběžného majetku podniku z ekonomického hlediska, a proto se také každá společnost snaží své pohledávky efektivně řídit.

Řízením pohledávek lze nazvat činnosti podniku, které mají za cíl optimální usměrňování podnikových pohledávek. Předmětem řízení jsou především objem pohledávek a jejich vývoj, struktura pohledávek podle odlišných požadavků, rentabilita, subjekt pohledávek, doba jejich splatnosti, likvidnost, činnosti směřující k vymáhání pohledávek, obzvláště zajištění atd.

Řízení pohledávek především těch obchodních se uskutečňuje pomocí nástrojů, jakými jsou zejména např. využívání podmínek prodeje pro řízení pohledávek, stanovení výše pohledávek, řízení pohledávek z hlediska výnosů a rizika, zajištění pohledávek a také inkasní politika. viz [8]

V další části kapitoly budou zaměřeny hlavně na zajištění pohledávek, a to zejména těch nejrozšířenějších obecných forem zajištění. Dále také jejich vymáhání, ovlivňování a na náklady procesu řízení pohledávek. Cílem je ukázat, jakým způsobem může společnost vést politiku řízení pohledávek vůči svým dlužníkům.

3.1.Ovlivňování pohledávek

Velmi důležitou složkou majetku společnosti jsou pohledávky a to především z ekonomických, praktických a technických důvodů.

Firemní pohledávky jsou z velké části determinovány vnějšími podmínkami a z menší části podmínkami vnitřními, tržním prostředím či ekonomickým postavením odběratelů a dodavatelů. Mezi vnější podmínky můžeme zařadit situaci na trhu, stav české legislativy, vymahatelnost práva atd. Vnější podmínky nelze ovlivňovat, eventuálně jen omezeně.

Pro operativní financování pohledávek by mělo být samozřejmostí znát stav pohledávek k určitému datu, a proto se ve společnosti monitoruje vývoj pohledávek v objemu, struktuře a čase.

Řízení pohledávek je složitou činností každé společnosti, zejména proto že jsou velmi různorodé a jsou silně ovlivňovány. Nejefektivnější politikou řízení pohledávek společnosti, je ošetření pohledávek již před jejich samotným vznikem či v době kdy vznikají.

Každá firma musí již při vymáhání pohledávek zvážit, co si může dodavatel dovolit. Je důležité zvážit výši dalších možných nákladů na realizaci pohledávky tak, aby ve skutečnosti náklady nebyly vyšší, než vymáhána pohledávka.

Nezbytným předpokladem efektivního řízení pohledávek je známost světových trendů výrobního oboru, ve kterém firma podniká, ale také navazujících oborů či oborů, v nichž jejich odběratelé podnikají. Rovněž je velmi podstatné provádět regulérní marketingové studie průzkumu trhu, zjišťovat zdroje a objektivnost informací, efektivně používat platební a zajišťovací instrumenty s ohledem na situaci na trhu nebo taktéž provádět pravidelnou práci se zákazníkem, která musí vycházet z informací o jeho bonitě a situaci na trhu. viz [8]

Nezaplacené pohledávky společnosti se negativně projeví hlavně na likviditě firmy. Hrozící nebezpečí lze eliminovat nebo alespoň zeslabit zajišťovacími instrumenty či transferem pohledávek.

3.1.1. Informace

Zásadním faktorem řízení pohledávek je schopnost odběratele dostát svým finančním závazkům. Velmi přesné a důvěryhodné informace o svých obchodních partnerech potřebuje společnost, která chce zjistit, zda odběratel bude schopen plnit své závazky.

Informace o obchodních partnerech lze roztrždit do čtyř úrovní. V prvním stupni jsou identifikační informace jako například název firmy, právní struktura, vlastníci, adresa atd. Identifikační údaje lze v České republice snadně získat z *obchodního* nebo *živnostenského rejstříku*.

Druhá úroveň zahrnuje základní hospodářské informace o velikosti společnosti, obratu, managementu, které jsou také veřejně dostupné.

Třetí stupeň informací tvoří podrobnější hospodářské informace jako výkonnost, zadluženost a platební morálka.

Čtvrtá úroveň je tvořena informacemi o tvorbě společné strategie společnosti a je důležité, aby existovala vzájemná výměna informací.

Společnost, aby mohla dobře odhadnout odběratele, by měla znát jeho platební schopnost, ale i výrobní a technické zázemí firmy. V mnoha případech je nezbytné zjistit, jak si odběratel vede na trhu v porovnání s jeho konkurencí.

Zdroje informací

Informace o svých obchodních partnerech lze získat vlastním šetřením při návštěvě odběratelů nebo také vnějšími či vnitřními zdroji.

Vnitřní informační systém společnosti by měl shromažďovat záznamy již při styku zákazníka s kterýmkoliv pracovníkem firmy. Do shromažďovaných informací řadíme jak informace obchodní, technické, právní, tak též účetní.

Vnější informace se skládají z informací kancelářských kreditních a bankovních. Kancelářské informace bývají často označovány za administrativní či identifikační a obsahují informace z již výše zmíněných veřejných zdrojů. Kreditní informace společnosti slouží k analýze solventnosti obchodního partnera. Ke kreditním informacím patří především aktiva, pasiva, celková bonita firmy, platební informace atd. Bankovní informace se na rozdíl od těch výše zmíněných řídí *Zákonem o bankách č. 21/1992 Sb.* viz [9]

3.2. Preventivní zajištění pohledávek

Zajištění pohledávek jak již bylo výše řečeno, je součástí řízení pohledávek a především je výrazem respektování rizika pohledávek ze strany věřitele. Velmi často se můžeme setkat s nezajištěnými obchodními úvěry, které se poskytují nejčastěji stálým obchodním partnerům. Ostatní pohledávky věřitele jsou většinou speciálně zajištěny.

Mezi obecné formy zajištění pohledávek se řadí právní instituty jako např. zástavní právo, postoupení pohledávky, různé formy ručení atd. Věřitelé se mohou jistit rovněž opatřeními v platebním styku, jakými jsou směnky, šeky, bankovní akcepty a podobně. Ke specifickým formám zajištění pohledávek patří zejména faktoring a forfaiting. viz [8]

3.2.1. Smluvní pokuta

Vymahatelnost smluvního či obchodního závazku lze do určité míry zajistit, pokud sjednáme ve smlouvě s dlužníkem tzv. „*smluvní pokutu*“. Dlužník je tedy povinen zaplatit smluvní pokutu jen tehdy, pokud nesplní řádně svůj závazek vůči věřiteli. Smluvní pokuta má i další funkci, kterou stanovuje jak ObchZ tak i ObčZ. Jedná se o odčinění vzniklé majetkové újmy věřitele, která vznikla tím, že dlužník nezaplatil ve smlouvou stanovené lhůtě.

V *občanském zákoníku*¹⁰ a v *obchodním zákoníku*¹¹ nalezneme základní ustanovení týkající se smluvní pokuty. Vždy musí být sjednána písemně a to i v případě, že smlouva není

¹⁰ § 554 až § 545 zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

¹¹ § 300 až § 320 zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

písemně sjednána. Smlouva o smluvní pokutě musí obsahovat rovněž výši pokuty nebo alespoň způsob jakým se pokuta vypočítá.

Zaplacení pokuty věřiteli nezbavuje dlužníka povinnosti smluvní závazek řádně splnit. Může nastat situace, kdy se obě smluvní strany dohodnou ve smlouvě, že se dlužník zbaví povinnosti vyrovnat závazek, pokud zaplatí smluvní pokutu. V praxi jsou dané případy však ojedinělé.

Věřitel nemůže požadovat po dlužníkovi náhradu za škodu způsobenou porušením povinnosti zajištěné smluvní pokutou. Zde se taktéž můžeme setkat s tím, že se věřitel i dlužník dohodnou ve smlouvě, že věřitel může požadovat náhradu škody přesahující výši smluvní pokuty, pokud by ale ve smlouvě náhrada za škodu uvedena nebyla, dlužník plnění po věřiteli požadovat nemůže.

Pokutu nemusí platit smluvní strana, jestliže nezavinila porušení smluvní povinnosti, avšak jen v případě že smlouva byla uzavřena podle ustanovení občanského zákoníku. V ustanoveních obchodního zákoníku je stanoveno, že dlužník odpovídá vždy bez ohledu na zavinění.

Z pohledu účetnictví se smluvní pokuty rozdělují na dva samostatné účty. Jedná se o účet 544 – *Smluvní pokuty a úroky z prodlení* a účet 545 – *Ostatní pokuty a penále*. Důvodem výše zmíněného rozdělení je ustanovení *zákona o dani z příjmů*¹², podle kterého se za náklady vynaložené za účelem dosažení a udržení příjmů pro daňové účely uznávají jen zaplacené smluvní pokuty.

Na stranu MD účtu 544 – *Smluvní pokuty a úroky z prodlení* se účtují zaplacené i nezaplacené smluvní pokuty a úroky z prodlení ve smyslu příslušných ustanovení obchodního zákoníku s výjimkou úroků z prodlení podle smlouvy o úvěru, poplatky z prodlení, penále a sankce ze smluvních vztahů, postížní částky ve smyslu příslušných ustanovení zákona směnečného a šekového, a taktéž odstupné podle § 355 *Obchodního zákoníku*. Daňově uznatelným nákladem jsou však jen zaúčtované položky, které jsou zaplacené. Položky, které nebudou do konce účetního období uhrazené, se musí v daňovém přiznání o neuhrazenou částku zvýšit základ daně.

Ve prospěch účtu 644 – *Smluvní pokuty a úroky z prodlení* účtujeme o přijatých smluvních pokutách a úrocích z prodlení, které účetní jednotka účtuje dle občanského nebo obchodního zákoníku.

¹² § 24 odst. 2 psím. zi) ZDP

Účet 545 – *Ostatní pokuty a penále* slouží k zaúčtování závazků na stranu MD, podle příslušných dokladů bez ohledu na to zda byly zaplacený či nikoli. Jedná se zde především o pokuty a penále vůči státním institucím např. zdravotním pojišťovnám, finančním úřadům, správě sociálního zabezpečení apod. Položky účtované na tomto účtu jdou vždy daňově neúčinným nákladem podle *Zákona o dani z příjmů*¹³.

3.2.2. Záloha

Záloha je jednou z dalších forem zajištění pohledávek. Používání záloh je v poslední době velmi rozšířené. Zálohou bývá placená část nebo i celá hodnota dohodnuté ceny dodávky. Velikost zálohy není žádným zákonem stanovena a její velikost stanovena na základě vzájemné dohody dodavatele s odběratelem.

Placení zálohy se podle zákona o DPH považuje za uskutečněné zdanitelné plnění, proto je důležité ze zálohy odvést daň z přidané hodnoty.

Přijaté provozní krátkodobé zálohy od odběratelů se účtují na účet 324 – *Přijaté zálohy* ještě před splněním závazku vůči odběratelům. Dlouhodobé přijaté zálohy se však účtují na jiném účtu a to na účtu 475 – *Dlouhodobé přijaté zálohy*. viz [2]

Tab. 3.1 Účtování přijaté zálohy od odběratele

Účetní operace	MD	D	Kč
1. Přijatá záloha od odběratele	221	324	12 100
2. Vystavení dokladu na přijatou platbu od odběratele	324	343	2 100
3. Vystavení faktury na zboží			
a) základ daně	311	604	30 000
b) DPH 21 %	311	343	6 300
c) zúčtování zálohy bez DPH	324	311	10 000
d) zúčtování DPH	343	311	2 100

Zmíněný způsob účtování o zálohách lze použít jen v případě, že daná účetní jednotka předpokládá k datu roční účetní závěrky, že se stornují všechny nezaplacené, ale zaúčtované zálohové faktury.

Výhoda v zaúčtování záloh spočívá zejména v přehlednosti evidence. Nevýhodou záloh je, že skreslují stav pohledávek a závazků ve společnosti.

¹³ § 25 odst. 1 písm. f) ZDP

3.2.3. Ručení

Ručení je zvláštním prostředkem zajištění, které je upraveno zvlášť pro oblast občansko-právní v *Občanském zákoníku*¹⁴ a zvlášť pro oblast obchodních vztahů v *Obchodním zákoníku*¹⁵.

Ručení je specifickou formou zajištění pohledávky, která se zakládá na vzájemné dohodě obou smluvních stran. Ručení vzniká tzv. písemným prohlášením adresovaným věřiteli, kterým se ručitel zavazuje vzít na sebe povinnost pohledávku vyrovnat, za podmínky, že ji dlužník neuspokojí. V prohlášení musí být vždy uveden věřitel, dlužník, pohledávka a především omezení ručení na část pohledávky nebo na určitou dobu. Ručení za celou pohledávku se považuje za neomezené, jestliže v prohlášení žádné omezení není.

Zajišťovací vztah ve formě ručení nevzniká, jak je běžné u výše zmíněných forem zajištění, mezi dlužníkem a věřitelem, ale mezi dlužníkem a třetí osobou odlišnou od dlužníka. Dosažení uspokojení splatné pohledávky je možné dosáhnout z majetku třetí osoby, tzn. ručitele. Věřitel tím minimalizuje své riziko, které nese v souvislosti s návratností vlastní pohledávky. Zajistit pohledávku ručením lze i v případě, že pohledávka teprve v budoucnu vznikne nebo jejíž vznik je závislý na splnění určité podmínky.

Pohledávka může být zajištěna ručením několika ručitelů. Ručitel může ručit za celou pohledávku nebo její část. viz [16]

V *Obchodním zákoníku* v § 308 je uvedeno: „*Ručitel, jenž splní závazek, za který ručí, nabývá vůči dlužníku práva věřitele a je oprávněn požadovat všechny doklady a pomůcky, které má věřitel, a jež jsou potřebné k uplatnění nároku vůči dlužníku.*“

Ručení je podle účetnictví rozděleno do dvou kroků. První krok se týká písemného prohlášení ručitele. Prohlášení ještě nezakládá důvod pro účtování do podvojného účetnictví kteréhokoliv ze zúčastněných. Ručení je možné zachytit pouze v podrozvahové evidenci věřitele, ručitele či dlužníka. Informace obsažené v podrozvahové evidenci ručitele i věřitele, týkající se ručení, musí být zveřejněny v příloze k účetní závěrce.

Věřitel zveřejní ve své příloze k účetní závěrce pohledávku jištěnou ručením jiným subjektem a uvede také formu zjištěného jištění pro případ jejího nesplácení.

Ručitel uvede v příloze potencionální závazek, který nebyl doposud vyúčtován v účetnictví a ani uveden v rozvaze.

¹⁴ § 546 až 550 ObčZ

¹⁵ § 303 až 312 ObchZ

Druhý krok se zakládá na skutečnosti, že dlužník nezaplatí jemu vlastní závazek a jeho dluh je pak následně uhrazen ručitelem. Všichni účastníci bez výjimky musí o tomto kroku účtovat.

Tab. 3.2 Účtování o ručení z pohledu dlužníka

Účetní operace	MD	D	Kč
1. Počáteční zůstatek závazku z půjčky vůči věřiteli		379.10	20 000
2. Úrok z obdržené půjčky	562	379.10	800
3. Úhrada půjčky s úroky věřiteli	379.10	379.20	20 800

Zdroj: BAŘINOVÁ, Dagmar a Iveta VOZŇÁKOVÁ. *Pohledávky vzory smluv a podání*. 2. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2003. 128 s. ISBN 80-247-0581-8

Dlužníkovi zaniká závazek vůči věřiteli tehdy, pokud ručitel uhradil dlužníkovi závazek vyplývající z půjčky peněz od věřitele, ale zde také vzniká závazek dlužníka vůči ručiteli. Uskutečněná účetní operace, jak již bylo výše zmíněno, nemá vliv na výsledek hospodaření ani na daňový základ dlužníka.

Tab. 3.3 Účtování o ručení z pohledu ručitele

Účetní operace	MD	D	Kč
1. Vznik pohledávky za dlužníkem	378,10	221	20 800

Zdroj: BAŘINOVÁ, Dagmar a Iveta VOZŇÁKOVÁ. *Pohledávky vzory smluv a podání*. 2. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2003. 128 s. ISBN 80-247-0581-8

Ručiteli zaplacením závazku za dlužníka vzniká zcela nová pohledávka a to vůči dlužníkovi z titulu realizovaného ručení.

Tab. 3.4 Účtování o ručení z pohledu věřitele

Účetní operace	MD	D	Kč
1. Počáteční zůstatek z přijaté půjčky	378		20 000
2. Úrok z poskytnuté půjčky	378	662	800
3. Úhrada půjčky i s úroky ručitelem	221	378	20 800

Zdroj: BAŘINOVÁ, Dagmar a Iveta VOZŇÁKOVÁ. *Pohledávky vzory smluv a podání*. 2. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2003. 128 s. ISBN 80-247-0581-8

3.2.4. Dokumentární akreditiv

Akreditiv patří mezi nejdůležitější platební a zajišťovací prostředky při obchodech se zahraničními partnery. Dokumentární akreditiv je neodvolatelným, písemným závazkem banky dovozce. Banka musí dlužníkův závazek zaplatit nebo alespoň se za dovozce zaručit.

Kupující (příkazce) uzavře smlouvu o otevření akreditivu se svou bankou a to na základě dřívějšího ujednání v kupní smlouvě o tomto způsobu zaplacení. Banka se na žádost klienta podmíněně zavazuje zaplatit z jeho účtu oprávněné osobě, tedy dodavateli (beneficientovi), jestliže splní do určité lhůty stanovené podmínky. Mezi stanovené podmínky patří především precizně stanovené dokumenty jako např. certifikát o jakosti, převáděcí dokumenty v místě určení, faktura, doklady o přepravě zboží, pojistné dokumenty, skladištní list, námořní konosament a další. Všechny dokumenty musí být uvedeny již v žádosti o otevření dokumentárního akreditivu. Beneficient, který chce akreditiv čerpat musí splnit všechny určené podmínky. viz [2]

Vzor dokumentárního akreditivu je uveden v příloze č. 1.

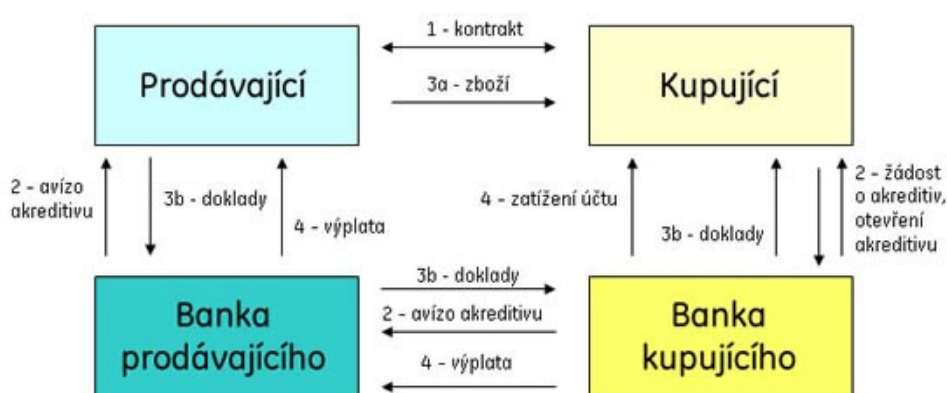
Jednotlivé podmínky dokumentárního akreditivu a lhůty musí být dohodnuty při uzavření smlouvy o koupi mezi dodavatelem a odběratelem. Banka při použití akreditivu zastává roli prostředníka mezi příkazcem a beneficiem. Banka musí na žádost kupujícího vystavit akreditiv a pak ověřit jeho bonitu, aby mohla otevřít akreditiv ve prospěch prodávajícího. Informaci o otevření akreditivu, o jeho podmínkách a době splatnosti, banka příkazce vzkáže buď bance beneficianta, nebo přímo beneficiantovi.

Dodavatel odešle zboží a dokumenty předá své bance. Banka dokumenty překontroluje a předá bance příkazce, která také musí zkontrolovat přijaté dokumenty. Příkazcova banka zaplatí částku, jestliže je vše v pořádku a odpovídá dohodnutým podmínkám.

Dokumentární akreditiv může mít různé formy, které se od sebe liší především rozsahem bankovních závazků nebo termínem úhrady závazků. *Nepotvrzený akreditiv (avízovaný)* je jednou z mnoha forem akreditivu, ve kterém závazek vůči prodávajícímu má banka, která vystavila akreditiv. Akreditiv může mít rovněž formu *potvrzeného akreditivu*, kdy potvrzením akreditivu vstupuje další banka do vztahů vůči prodávajícímu společně s bankou, která akreditiv otevřela. Většinou se jedná o banku, jejímž klientem je beneficiant. Jinou formou je *odvolatelný akreditiv*, který může být kdykoli odvolán nebo změněn i bez souhlasu dodavatele. Odvolatelný akreditiv se uplatňuje však jen velmi zřídka, jelikož neposkytuje dostatečnou záruku obchodním partnerům. Rozlišujeme taktéž akreditiv

neodvolatelný, odběratelský a dodavatelský. Neodvolatelný akreditiv se vyznačuje tím, že změna nebo zrušení akreditivu může být provedena, jen pokud všechny strany souhlasí. Neodvolatelný akreditiv může být potvrzen akreditivem ze strany beneficienta. Banka, která potvrzuje, má právo převzít závazek plnění, jestliže vystavující banka neplní svou funkci. Importní neboli odběratelský akreditiv se používá při dovozu zboží (popř. služeb) do České Republiky nebo při koupí zboží (služeb) v ČR. Opakem importního je exportní (dodavatelský) akreditiv, který se používá při vývozu zboží či služeb z ČR nebo při prodeji zboží (služeb) v ČR. Existují i další akreditivy jako revolvingový, převoditelný, standby atd.

Obr. 3.1 Grafické znázornění dokumentárního akreditivu

Zdroj: <http://www.gemoney.cz/images/money/cz/body/akreditiv-schema.jpg>

Výhoda akreditivu spočívá v tom, že pohledávka vůči bance je mnohem likvidnější než pohledávka vůči příkazci. Příjemci vzniká pohledávka za bankou místo pohledávky za odběratelem. Beneficient má vždy jistotu, že dostane zapláceno, pokud splní akreditivní podmínky. Dokumentární akreditiv lze odprodat a získat peněžní prostředky z obchodní transakce dříve. Odběratel zase může získat příznivější cenové podmínky vyplývající z hodnotného platebního zajištění. Akreditiv je nejjistějším nástrojem záruky, že dlužník zaplatí za zboží, službu.

Nevýhodou je náročná technika na zpracování a nezbytnost uskutečňování změn jen za podmínky, že se změnou souhlasí obě smluvní strany. viz [6]

V českém právním řádu je dokumentární akreditiv upraven v *ObchZ*¹⁶ a zároveň se musí řídit „*Jednotlivými zvyklostmi a pravidly pro dokumentární akreditivy*“ vydanými *Mezinárodní obchodní komorou v Paříži*.

¹⁶ § 689 až 960 ObchZ

3.2.5. Faktoring

Faktoring představuje obchod s krátkodobými pohledávkami. Spočívá v tom, že specializovaná faktoringová společnost odkupuje pohledávky ještě před dobou jejich splatnosti.

Odkoupené pohledávky nejsou většinou jištěny žádným ze zajišťovacích nástrojů. Faktoring se uskutečňuje na základě písemné smlouvy o postoupení pohledávky. Faktoringová smlouva se uzavírá na předem stanovenou dobu. Faktor může od klienta odkoupit všechny pohledávky, které splňují podmínky faktoringové smlouvy. K postoupení pohledávky není zapotřebí souhlasu dlužníka. Můžeme se setkat, ale i s případem, kdy dodavatel a odběratel mezi sebou uzavřeli dohodu, kde je vyloučeno pohledávku postoupit či k postoupení pohledávky je zapotřebí souhlasu dlužníka.

Smlouvou se faktor zavazuje, že proplatí určitou část pohledávky věřiteli bez ohledu na to, zda dlužník závazek vyrovná. Ve skutečnosti se většinou jedná o pohledávky bez tzv. „*zpětného postihu*“, kde faktoringová společnost převezme veškeré riziko za pohledávku. Prvotní věřitel, který poruší některou z podmínek stanovených ve smlouvě, např. nedodá zboží či ho dodá vadné, pak musí za pohledávku odpovídat jen on sám.

Faktoringová společnost vždy platí za odkoupené pohledávky v hotovosti. Firmy využívají faktoring, aby nemusely v budoucnosti čelit nepříjemnostem vyplývajícím z nedostatku financí, které jsou způsobeny nezaplacenou pohledávkou. Můžeme tedy faktoring označit za alternativní zdroj financování.

Většinou když dodavatel odešle zboží (službu), vystaví následně odběrateli fakturu, kde bývá uveden dovětek tzv. „cesní formule“, ze které vyplývá věřiteli povinnost uhradit fakturovanou částku faktoringové společnosti. Kopie faktury se pak zasílá faktoringové společnosti, která se stává novým věřitelem z titulu nabyté pohledávky.

Z mikroekonomického hlediska klasická faktoringová smlouva plní tři funkce: financování, přijetí rizika, služby:

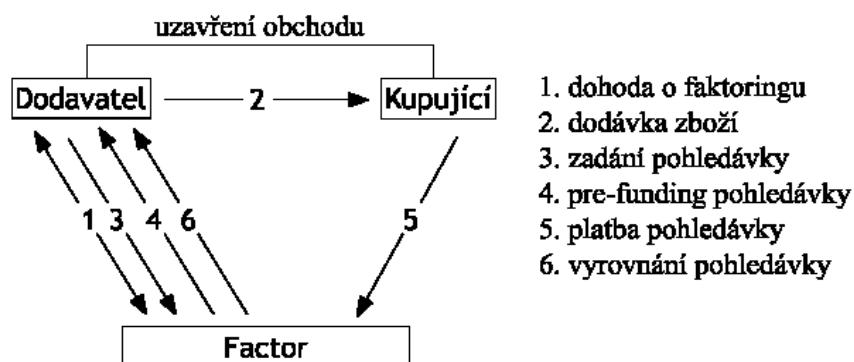
- funkce financování spočívá v tom, že banka vlastníkově pohledávky poskytne peněžní prostředky před splatností a za to si vyúčtuje poplatek ve výši 10 – 20 %,
- funkce del credere, neboli přijetí rizika znamená, že faktor přijímá veškeré rizika vyplývající z toho, že odběratel nezaplatí za zboží,

- funkce služby spočítá v tom, že faktoringová společnost poskytne klientovi dodatečné služby, jako např. inkaso pohledávek, vystavování faktur nebo poskytování marketingových informací.

V praxi se můžeme setkat s různými druhy faktoringu, které v sobě nezahrnují realizaci tří výše zmíněných klasických funkcí faktoringu. Faktoring se podle odpovědnosti faktoringové společnosti dělí na tři základní druhy:

- úplný, kde faktoringová společnost nese celé riziko nezaplacení dlužníka za zboží,
- neúplný, kde na faktoringovou společnost nepřechází riziko nezaplacení za zboží dlužníkem,
- míšený, kde faktoringová společnost a věřitel se dohodnou na maximální částce, do které faktoringová společnost ponese riziko nezaplacení dlužné částky odběratelem. Nad stanovenou částku riziko nese již věřitel. viz [6]

Obr. 3.2 Schéma faktoringu

Zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Faktoring>

Faktoringové operace s pohledávkami nejsou předmětem daně z přidané hodnoty, avšak služba spojená s postoupením pohledávky, kterou poskytuje faktoringová společnost dodavateli je zdanitelným plněním.

Z pohledu účetnictví faktoring představuje postoupení pohledávek za úplatu ve výši jmenovité hodnoty. Postupitel se zavázal, ve smlouvě, postupovat faktorovi veškeré své budoucí pohledávky za vybranými odběrateli. Faktor klientovi zaplatí za dané pohledávky jejich jmenovitou hodnotou. Faktoringové operace jsou upraveny *Českými účetními standardy pro podnikatele* přesně ve standardu č. 019 bodě 3.6.6. a 4.5.3. viz [13]

Podrobnější informace o způsobu účtování faktoringových operací, jsou však popsány v *interpretaci I – 12*, kterou schválila národní účetní rada dne 28. května 2007 roku.

3.2.6. Bankovní záruka

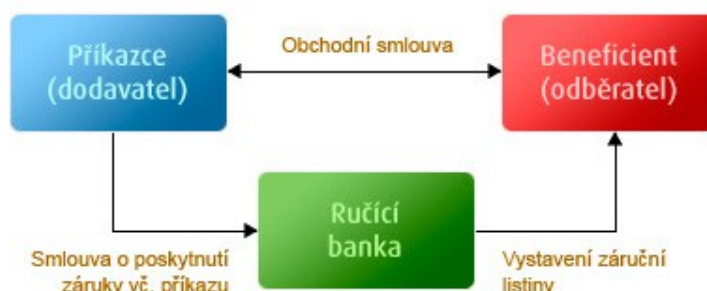
Bankovní záruka je jeden ze specifických nástrojů zajištění. Zajištění vzniká písemným prohlášením banky v záruční listině, že vyrovná závazek věřitele v případě, že dlužník svůj závazek nesplní či budou-li splněny jiné podmínky stanovené v záruční listině. Banka si pak musí sama zajistit splnění pohledávky od dlužníka, za kterého převzala bankovní záruku. Záruční listina musí být vždy v příloze kupní smlouvy a rovněž musí obsahovat údaj o částce, do jejíž maximální výše se chce banka zaručit za dlužníka. Musí rovněž charakterizovat záruku a uvádět dobu platnosti záruky.

Ručitelem je zde znovu banka, a tedy pohledávka vůči dlužníkovi je likvidnější, než kdyby ručitelem byla jiná zúčastněná osoba. Bankovní záruka nevyžaduje od věřitele žádné dodatečné úkony. Závazek je ze strany banky neodvolatelný a plnění banka poskytuje jen ve finanční podobě.

Bankovní záruku lze považovat za vystavenou až tehdy, kdy oznámení o záruce obdrží její příjemce. Ihned po obdržení záruky, by měl příjemce ověřit podpisy na bankovní záruce a přezkoumat znění záruky obzvláště z formulace závazku, aby neumožňoval dvojí výklad. Přijetí záruky může příjemce kdykoli odmítnout a požádat o vystavení nové záruky.

Ručící banka většinou při uplatnění záruky se chrání před zneužitím, a proto požaduje dokumentaci o tom, že služba (zboží) nebyla ještě zaplacená, ale jen poskytnuta odběrateli. Banka za poskytnutí záruky si účtuje tzv. „závazkovou odměnu“, která je stanovena podle doby platnosti a míry rizika. viz [2]

Obr. 3.3 Schéma bankovní záruky

Zdroj: <http://www.unicreditbank.cz/web/img/content/prime-zaruky.jpg>

Bankovní záruka je upravena pouze *obchodním zákoníkem* přesně v § 313 až 322 a vyznačuje se řadou zvláštností. Mezi zvláštnosti patří především to, že je zásadně nezávislá

na zajišťovacím závazku. Předmětem zajištění může být jak peněžní tak i nepeněžní závazek, avšak banka plní vždy v peněžité podobě.

Podle § 315 *obchodního zákoníku* je možné, aby bankovní záruku potvrdila jiná banka, která to může vykonat a to jen na žádost ručící banky. Následně obě banky jak ta ručící tak i ta potvrzující se stávají vůči věřiteli solidárně závaznými. Potvrzující banka má nárok na plnění vyplývající z potvrzené záruky a to od ručící banky, která ji o to předem požádala. Nutné zde je, aby plnění bylo poskytnuto v souladu se záruční smlouvou.

Danou záruku je možné postoupit i s pohledávkou, ale při postoupení pohledávky i se zárukou je velmi důležité upozornit na danou skutečnost banku, která je ručitelem dané pohledávky. viz [16]

Bankovní záruka se vždy v účetnictví vykazuje pouze v podrozvahové evidenci.

3.3.Náklady procesu řízení pohledávek

V procesu řízení pohledávek lze říci, že dalším klíčovým faktorem jsou zde náklady vznikající v procesu řízení pohledávek.

Vzniklé náklady procesu řízení pohledávek firmy ve většině případů rozdělují na interní a externí náklady. *Externí náklady* jsou snadněji rozpoznávané a zjišťované na rozdíl od těch vnitřních nákladů. K vnějším nákladům souvisejícím s řízením pohledávek patří zejména náklady na nákup externích informací, na preventivní instrumenty, bankovní instrumenty, pojištění pohledávek, a vyhodnocení odběratelů externími firmami atd.

Mezi *interní náklady* zařazujeme především náklady na tvorbu a využívání informačních systémů, část nákladů na zavedení manažerských metod, na řízení interní dokumentace, včetně nákladů na její tisk, archivaci atd.

Společnost také může členit své vznikající náklady v procesu řízení pohledávek do tří základních kategorií, totiž na *náklady na prevenci*, *náklady na monitorování pohledávek již vzniklých* a rovněž na *náklady vydané na vymáhání pohledávek*.

Většina společností prozatím upřednostňuje orientaci na vymáhání pohledávek. Náklady spojené s vymáháním jsou, ale velmi těžko ovlivnitelné. Vymahatelnost pohledávek komplikuje obzvláště situace v českém soudnictví a procesní prostředky dokážou významně prodražit vymáhané pohledávky. Většina firem stále ještě podceňuje výhody, které vyplývají z preventivního zajištění pohledávek. Pozitivem jistě je, že společnosti mohou své vznikající náklady snadněji ovlivňovat především pomocí odpovídajících instrumentů

a platebních podmínek. Je velmi důležité sledovat efektivnost nákladu na inkaso pohledávek a důkladně zvažovat další kroky při realizaci svých pohledávek. viz [9]

3.4.Zánik pohledávek

Ve většině případů k zániku pohledávky dochází při splnění dluhu peněžní formou a to hotovostním nebo bezhotovostním převodem, kdy dlužník zaplatí plnou hodnotu pohledávky či v některých případech jen část hodnoty dluhu. K zániku pohledávky dochází také při započtení pohledávky, promlčení, prekluzi. Pohledávky mohou zaniknout i na základě dalších právních skutečností, jakou např. může být dohoda smluvních stran, výpověď, promítnutí dluhu, smrt dlužníka či věřitele a mnohé další skutečnosti.

Promlčení

U promlčení dochází k oslabení práva na úhradu vlastní pohledávky, ale v žádném případě právo na úhradu nezaniká. V případě, že uplyne doba promlčení a věřitel podá námitku vůči promlčení, soud jí musí zamítnout z důvodu nevykonatelnosti práva¹⁷. Někdy se může stát, že dlužník zaplatí promlčenou pohledávku, pak se má za to, že platil jen existující dluh, a proto nemá právo se domáhat vrácení plnění¹⁸.

Občanský zákoník stanoví tříletou promlčecí lhůtu pro vztahy upravené podle zmíněného zákona. Obchodní zákoník na rozdíl od občanského má promlčecí dobu delší, která činí čtyři roky. Obchodní partneři nemohou mezi sebou uzavřít dohodu, která by výpovědní lhůtu stanovenou zákonem zkracovala či prodlužovala. Doba promlčení u závazku začíná běžet ode dne, kdy mělo být započato s jeho plněním¹⁹.

Prekluze

Slovo prekluze znamená zánik pohledávky z důvodu neuplatnění svého práva, které je třeba uplatnit v určité stanovené lhůtě. K prekluzi tedy dochází až po uplynutí lhůty a pohledávka zaniká až tehdy. Dlužník, který zaplatí prekludovanou pohledávku, se může domáhat vrácení plnění u věřitele, protože zaplacení dluhu je považované za plnění bez právního důvodu, a jednalo by se o bezdůvodné obohacení se věřitele. Právo prekluze nelze uplatnit u žádného soudu.

¹⁷ § 388 ObchZ

¹⁸ § 389 ObchZ

¹⁹ § 392 ObchZ

Započtení pohledávky

Započtení pohledávky se uskutečňuje pouze tehdy, jestliže oba obchodní partneři mají mezi sebou pohledávky stejného druhu. Obchodní pohledávky po započtení právně zaniknou a to jen do výše, do které se vzájemně kryjí.

Daný způsob zániku pohledávky vychází jak z obchodního tak i občanského práva. Důležitým předpokladem započtení je existence vzájemných pohledávek stejného druhu mezi obchodními partnery. Neméně důležitým požadavkem započtení je, aby pohledávky byly započtení způsobilé, tj. jejich započtení není zákonem, ani dohodou vyloučené.

Velmi často se společnosti mohou v praxi setkat s jednostrannými i dvoustrannými zápočty. U jednostranného zápočtu není zapotřebí souhlasu druhé strany. Zápočet pohledávky se provede oznámením adresovaným a doručeným druhé smluvní straně.

3.5. Vymáhání pohledávek

Každá společnost má svého finančního manažera, který sleduje a řídí politiku pohledávek. Finanční manažer řeší pohledávku po lhůtě splatnosti, kterou má účetní jednotka. Manažer finančního oddělení rovněž neprodleně zahajuje proces jejího vymáhání. Neuhrazená pohledávka po lhůtě splatnosti znamená pro firmu zhoršení finančního ukazatele a může vést v konečném důsledku i k platební neschopnosti. viz [8]

Základním předpokladem úspěšného vymáhání pohledávky je náležitě vedená evidence pohledávek. Důležité je stanovit výši hodnoty pohledávky, ale také doložit vznik pohledávky, proto by měl každý věřitel vést evidenci svých pohledávek. Správná evidence zahrnuje nejen účetní doklady související s nezaplacenou pohledávkou, ale i mnoho dalších dokladů dokládajících oprávněnost vzniklého dluhu. Mezi dokládající dokumenty se řadí především dodací listy, různé smlouvy, a také obchodní korespondence společnosti s daným odběratelem.

3.5.1. Vyrovnání mimosoudní cestou

Úkolem finančního manažera je nejprve zjistit *telefonicky* či *písemně* příčiny opoždění platby a předpokládanou dobu úhrady. Někdy také manažer může nabídnout svému obchodnímu partnerovi plnění pohledávky formou *splátkového kalendáře*. Finanční manažer ověřuje také další možnosti úhrady dluhu ze strany dlužníka například formou *postoupení*

jeho vlastní pohledávky, *započtení* atd. Ostřeji formulovanou *upomínku* zašle společnost dlužníkovi, pokud ani výše zmíněnými způsoby společnost neuspěje při vymáhání.

První upomínku je příhodné napsat bez vyčíslení úroků z prodlení. Vyčíslení úroků v další upomínce je zcela na účetní jednotce, v případě že dlužník po výzvě znovu nezaplatí dlužnou částku. Stanovené úroky by měly odpovídat především podmínkám stanoveným ve smlouvě a neměly by překračovat průměrnou úrokovou sazbu. viz [1]

Někdy v praxi dochází k případům, kdy věřitel odstoupí od trvání na platbě za sankci či pokutu. Věřitelovo chování může následně přimět nebo i motivovat dlužníka k zaplacení dlužné fakturované částky.

Návrh výzvy k zaplacení dlužné částky čili 1. a 2. upomínka je přiložena v příloze č. 2.

Společnost musí vždy upozornit dlužníka na další postup při vymáhání pohledávky, kterou neuhradil, zejména na předání vymáhání advokátní kanceláři.

Advokátní kancelář či jiná specializovaná forma vymáhání dluhu se osvědčuje v případě, kdy selžou všechny výše uvedené pokusy věřitele o úhradu plnění ze strany odběratele. K vymáhání pohledávek slouží především mandátní smlouva. Smlouva zplnomocňuje mandátáře k vymáhání pohledávky. Dalším způsobem vymáhání může být také smlouva o právním zastoupení, ve které se dohodnou konkrétní smluvní podmínky při vymáhání, jako například výše záloh, provozní odměny z vymáhané částky, úhrada nákladů na vymáhání pohledávky, atd. viz [5]

Firmy mohou získat plnění od dlužníka zákonným a efektivním způsobem především pomocí specializovaných inkasních společností. *Inkasní společnosti* je třeba, ale vybírat velmi opatrně. Inkasní podniky poskytují pestrou škálu inkasních služeb, které spočívají především v odkupu pohledávek a inkasu prostřednictvím výše zmíněné mandátní smlouvy. Jejich služby zahrnují také zprostředkování vzájemného započtení závazků a pohledávek či pořádání dražeb. viz [8]

V případě, že selžou všechny zmíněné pokusy vymáhání pohledávek, nezbývá společnosti nic jiného než uplatnit své právo na plnění od odběratele soudní cestou, tzv. formou státního donucení.

3.5.2. Vyrovnání soudní cestou

Soudní vymáhání se uskutečňuje na základě úpravy obsažené v *Občanském soudním řádu*. Soudním vymáháním rozumíme všechny činnosti od podání žaloby až po výkon

rozhodnutí, jakož i přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení či podání návrhu na zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka a účast v tomto řízení.

Soudní řízení

Věřitel ještě před podáním žaloby na dlužníka, by měl zvážit, na který soud se obrátit při uplatnění svého práva. Doporučuje se, aby při soudním řízení byl věřitel zastupován kvalifikovaným právním zástupcem.

Velmi důležitá je pro zahájení soudního řízení žaloba, která musí splňovat všechny požadavky stanoveny dle § 79 zákona č. 99/1963 Sb., *Občanský soudní řád*. Náležitostmi žaloby jsou především identifikační údaje účastníků řízení, jejich zástupců či zmocněnců, tak aby nebylo možné účastníky řízení zaměnit s někým jiným, a také aby soud věděl, kdo se má řízení zúčastnit a s kým bude jednat.

V žalobě musí být uvedena věc, které se žaloba týká, např. zaplacení Kč 20 000 s příslušenstvím apod. Příslušenství pohledávky lze chápat jako úroky, úroky z prodlení, poplatek z prodlení a náklady spojené s uplatněním žaloby tedy i soudní poplatek, odměna advokáta či jiné další výdaje. Označená věc v žalobě je pouze vymezená záležitost, která musí být v soudním řízení projednána.

Další důležitou náležitostí žaloby je rovněž požadavek žaloby, tzn., čeho se vlastně žalobce domáhá, tzv. žalobní petit. *Žalobní petit* musí být přesně určený a srozumitelný. Je nutné, aby vymezená práva a jim odpovídající povinnosti, byly provedeny tak přesně, určitě a srozumitelně, aby po jeho převzetí do výroku rozhodnutí bylo rozhodnutí vykonatelné. Soud nemá pravomoc přiznat jiná práva a uložit jiné povinnosti, než ty, které byly stanoveny v petitu.

K žalobě se přikládají důležité dokumenty jako např. výzvy věřitele směřované dlužníkovi, aby zaplatil dlužnou částku.

V příloze č. 3 je přiložen vzor žaloby podané k obecnému soudu.

Jakmile je žaloba doručena soudu považuje se soudní řízení za zahájené. Soudní řízení se v každém případě končí jedním ze tří pravomocných rozhodnutí. Může jim být rozsudek (možnost podat odvolání), kterým soud rozhoduje o věci samé nebo usnesení, jímž soud rozhoduje ve všech případech a v neposlední řadě jím může být také platební rozkaz, vůči kterému může žalovaný podat odpor. Platební rozkaz získá účinky pravomocného rozhodnutí, jestliže žalovaný odpor nepodá. viz [1]

Oddlužení

Oddlužení je jednou z forem řešení úpadků, která se v České Republice používá již od roku 2008. Řešení úpadků tímto způsobem se vztahuje jen na osoby, které jsou nepodnikateli. V oddlužení je důležité, uspokojit věřitele minimálně ve 30 % výši. Oddlužení se provádí dvěma způsoby, a to prostřednictvím splátkového kalendáře či zpeněžením majetkové podstaty dlužníka. Při zpeněžení majetkové podstaty nelze do majetkové podstaty zařadit majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení, potom co nastaly účinky schválení oddlužení. Použití splátkového kalendáře je nejčastějším způsobem oddlužení. Splátky v něm jsou rozvrženy do pěti let a dlužník je splácí ze svého příjmu.

Konkurz

Konkurz je dalším způsobem řešení úpadku a je upraven *Insolvenčním zákonem v hlavě I části druhé*. Zmíněný způsob řešení úpadku spočívá v tom, že zjištěné pohledávky věřitelů z rozhodnutí o prohlášení konkurzu jsou zásadně poměrně uspokojovány z výnosu zpeněžení majetkové podstaty. Neuspokojené pohledávky či jejich části nezanikají, pokud v zákoně není stanoveno jinak.

Reorganizace

Řešení úpadku reorganizací znamená postupné uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu podniku, který patří dlužníkovi. Podnik dlužníka je zajištěn opatřeními k ozdravení daného hospodaření, které schválil soud na základě mu předloženého reorganizačního plánu. Věřitelé pak provádějí průběžnou kontrolou plnění reorganizačního plánu.

„Využití reorganizace je vázáno na několik stanovených podmínek:

- *Dlužníkem nesmí být právnická osoba v likvidaci, obchodník s cennými papíry nebo osoba oprávněná k obchodování na komoditní burze.*
- *Dlužník musí za poslední účetní období přecházející insolventnímu návrhu dosáhnout obratu alespoň 100 000 000 Kč nebo zaměstnávat v hlavním pracovním poměru alespoň 100 zaměstnanců, případně při nesplnění těchto podmínek je nutné předložit v dané lhůtě soudu reorganizační plán schválený přinejmenším polovinou všech zajištěných věřitelů počítanou podle výše jejich pohledávek a alespoň polovinou všech nezajištěných věřitelů, rovněž počítanou dle výše pohledávek“, jak ve své knize uvádí Bařinová (2007, s. 59).*

Návrh na reorganizaci může tedy podat jak dlužník, tak i věřitel, který ale potřebuje získat souhlas schůze věřitelů. Reorganizaci na základě návrhu povoluje soud a proti rozhodnutí není přípustné odvolání.

V době reorganizace musí dlužník získat svolení věřitelského výboru jen na právní úkony se zásadním významem. Na dlužníkovu činnost ve společnosti dohlíží především soudem stanovený insolvenční správce, který má ve své působnosti též rozhodovat místo valné hromady. viz [1]

Reorganizace může skončit buď splněním reorganizačního plánu, přeměnou reorganizace v konkurz nebo zrušením rozhodnutí o chválení reorganizačního plánu.

Řešení úpadku reorganizací se nepoužívá v České republice příliš často. Při uplatnění metody reorganizace při oddlužení je míra pravděpodobnosti uspokojení všech jednotlivých věřitelů, uchování pracovních míst, zachování výroby atd., vyšší než u ostatních způsobů oddlužení.

4. Analýza vymáhání a řízení pohledávek ve vybraném podniku

V následující kapitole se budeme zabývat pohledávkami, jejich řízením, vymáháním, rozdělením, vývojem, zajištěním atd. Zkoumání pohledávek budeme provádět ve vybrané nejmenované akciové společnosti. Management vybrané společnosti si nepřeje, aby název obchodní společnosti byl zveřejněn v diplomové práci, a právě z takového důvodu bude společnost zde uváděna jako firma XY, a. s. Nejmenována společnost má rovněž povinnost auditu, a proto uvedené hodnoty v tabulkách, grafech a celém textu jsou z roku 2011.

4.1.Charakteristika vybrané společnosti

Akciová společnost XY existuje na českém trhu již více než 20 let. Její hlavní specializaci jsou dodávky plošného materiálu, nábytkového kování, nábytkových hran a dalšího přidruženého materiálu potřebného ke stolařské výrobě. Společnost od svého vzniku až do současnosti získala mnoho spokojených zákazníků, mezi které patří především drobní živnostníci, architekti, realizátoři interiérů, ale také velcí výrobci nábytku či obchodní společnosti. Ve vybraných regionech dodává rovněž obchodním firmám, které prodávají obdobný sortiment, s místní působností.

4.1.1. Předmět podnikání společnosti

Akciová společnost XY, je společnost, která je obchodně zaměřená, proto je předmětem jejího podnikání výroba, obchod a služby neuvedené v příloze 1 až 3 živnostenského zákona. Patří sem zprostředkování obchodu a služeb, velkoobchod a maloobchod, pronájem a půjčování věci movitých. Jejím předmětem podnikání dále rovněž je činnost účetních poradců, vedení účetnictví, vedení daňové evidence a také silniční motorová doprava:

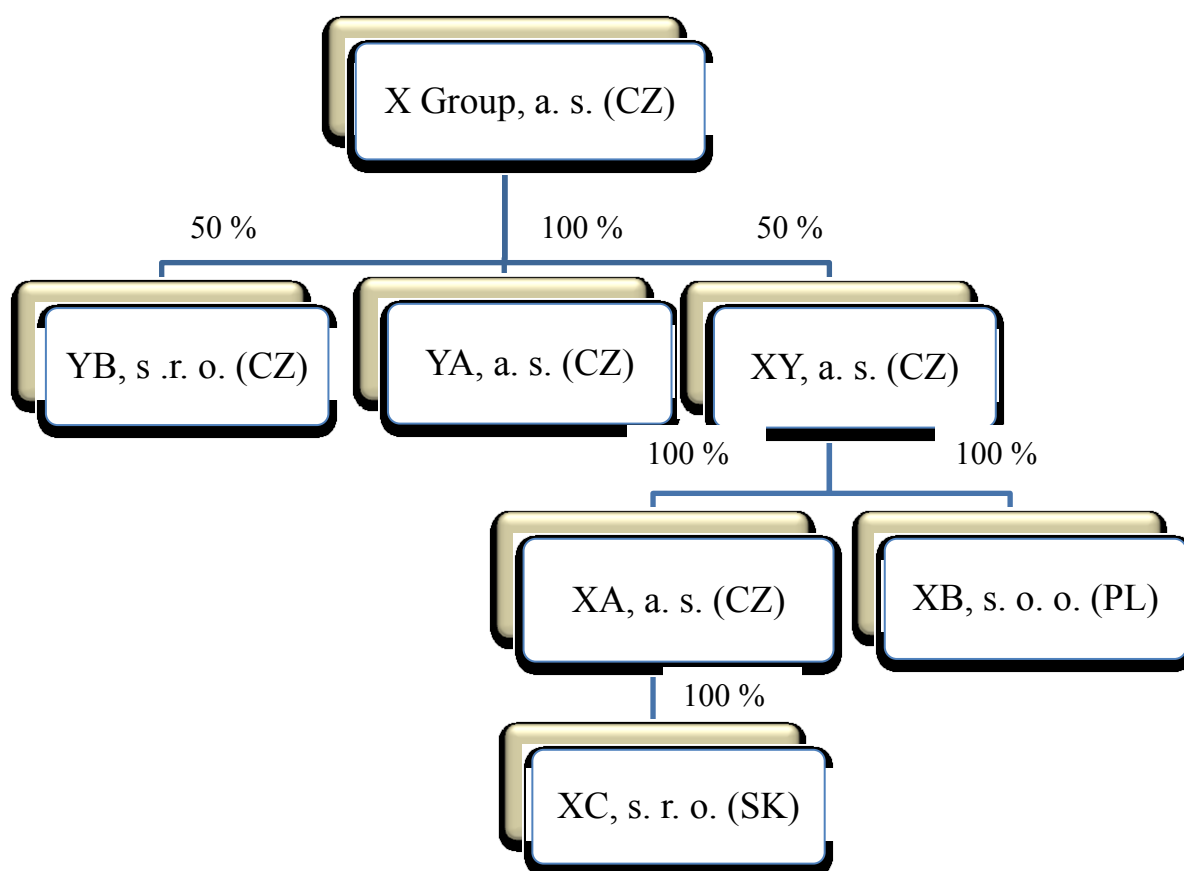
- nákladní provozována vozidly nebo jízdními soupravami o největší povolené hmotnosti nepřevyšující 3,5 tuny, jsou-li určeny přepravě zvířat nebo věcí,
- nákladní vnitrostátní provozována vozidly o největší povolené hmotnosti nad 3,5 tuny,
- nákladní mezinárodní provozována vozidly o největší povolené hmotnosti nad 3,5 tuny.

4.1.2. Schéma skupiny

Účetní jednotka XY, a. s. v roce 2007 poprvé splnila zákonné podmínky stanovené § 22 odst. 3) zákona o účetnictví, podle kterých musí sestavovat konsolidovanou účetní závěrku za konsolidační celek.

Schéma konsolidační skupiny zobrazené níže, je schéma platné k 31. prosinci 2011. Zobrazené schéma akciová společnost zveřejnila ke stejnému datu v příloze k účetní závěrce.

Graf 4.1 Schéma skupiny

Zdroj: Údaje čerpány z Přílohy k účetní závěrce 2011

Konsolidační celek jaký vidíme v grafu (4.1) je tvořen mateřskou společností XY, a. s. a dceřinými společnostmi XA, a. s., Česká republika, XB s. o. o., Polská republika a vnučkou XC, s. r. o. Slovenská republika.

Společnost XY, a. s., Česká republika, spadá do konsolidačního celku X Group, Česká republika.

Konsolidační celek je tvořen mateřskou společností X Group, a.s., Česká republika a dceřinými společnostmi YB, spol. s r. o., Česká republika, YA, a. s., Česká republika a XY, a. s., Česká republika.

4.1.3. Charakteristika společnosti

Obchodní společnost XY, a. s. vznikla v Ostravě roku 1993 jako veřejná obchodní společnost. Jejím hlavním předmětem podnikání, již od vzniku, byl prodej služeb a výrobků.

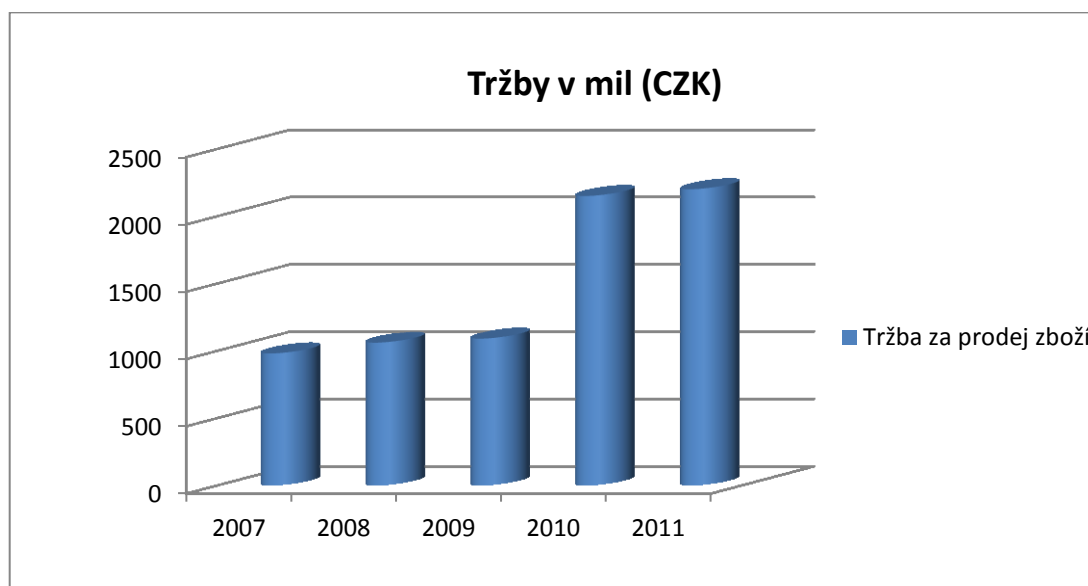
V následujících letech společnost rozšiřovala své provozovny po celé české republice a v současné době se může pochlubit 11 skladovacími a prodejními místy. Největší prostory se však nacházejí v Praze a Sokolnici u Brna. Společnost v roce 2008 vystavěla a zahájila provoz automatické vychystávací linky na centrálním skladě nábytkového kování v Ostravě. Následujícím rokem zahájila dodávky zboží do Maďarska a Polska. Rok 2010 se stal pro firmu významným z důvodu vystavění nového sídla společnosti na Slovenku v Žilině. Společnost v současné době působí ve čtyřech evropských zemích prostřednictvím svých poboček či dceřiných společností.

Sídlo společnosti se nachází v Ostravě, kde se také nachází skladovací prostory vybavené vysokokapacitním skladem pro nábytkové kování a hrany, jež byl v minulých letech rozšířen, vybaven skladovací a manipulační technikou a osazen automaticky řízenou válečkovou tratí, která zajišťuje efektivní vychystávání či expedici zboží. Dodávky jsou expedovány do všech částí republiky, ale rovněž i do zahraničí.

Akciová společnost XY má základní kapitál v hodnotě 3 150 000 Kč a ten představuje pro společnost 315 kusů akcií na jméno o jmenovité hodnotě 10 000 na akcii. V současné době zaměstnává více jak 300 zaměstnanců.

Rok 2011 obchodní společnosti XY, a. s. byl velmi vydařený. Společnost dosáhla svého dosud největšího obrátu od doby, kdy vznikla. Obrat činil v přepočtu 2,2 mld. Kč, což pro společnost znamenalo meziroční nárůst o 2 %. Můžeme říci, že společnost má na trhu velmi dobré postavení.

Graf 4.2 Vývoj tržeb v letech 2007 - 2011

Zdroj: Převzaté údaje z Výroční zprávy 2007 - 2011

V grafu (4.2) je uveden vývoj tržeb společnosti XY, a. s. od roku 2007 až do roku 2011. Dále v grafu můžeme vidět, že tržby roku 2007 až 2008 byly poměrně stejné, tedy jejich výše byla srovnatelná. Významné změny v tržbách společnosti nastaly až rokem 2010 a pokračují až do roku 2011. Důvodem nárůstu tržeb firmy XY, a. s. může být skutečnost, že v roce 2011 bylo na Slovensku zprovozněno nové sídlo firmy i se vzorkovnou.

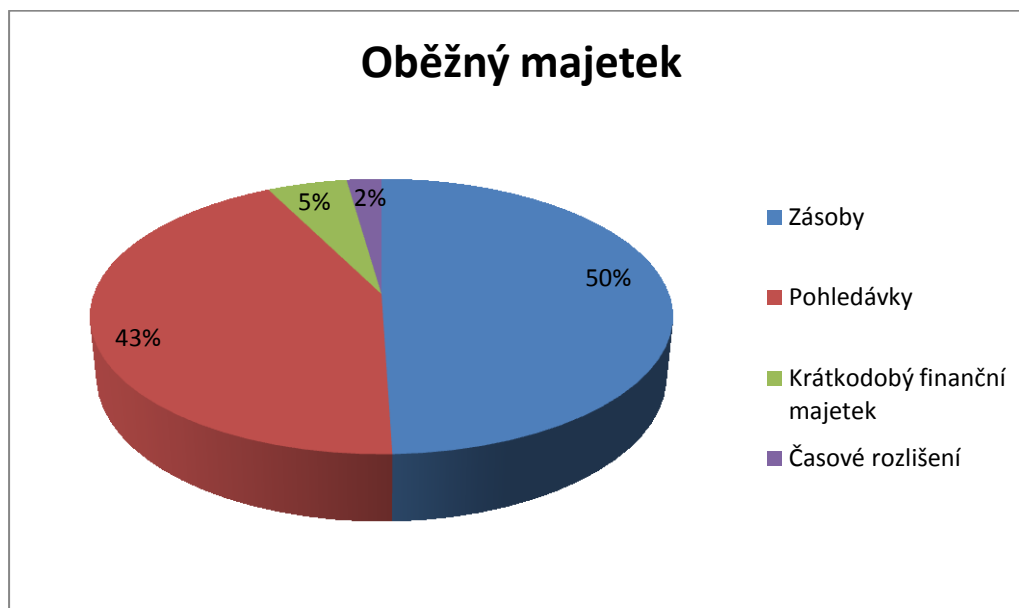
Účetní jednotka XY, a. s. realizovala v roce 2011 tržby v zemích Evropské unie v hodnotě 162 693 tis. Kč. Dále také společnost XY ve stejném roce měla tržby vůči spřízněným osobám: ve výši 90 186 tis. Kč vůči společnosti YB, s. r. o. (CZ), a ve výši 19 142 tis. Kč vůči společnosti XB, s. o. o. (PI) za prodej zboží, služeb a také dlouhodobého nevyužitého majetku. Společnost XC, s. r. o. (SK) nakoupila v roce 2011 od společnosti XY zboží v celkové hodnotě 90 186 tis. Kč, majetek a služby ve výši 6 182 tis. Kč.

Nyní od roku 2007 má společnost povinnost konsolidovat účetní závěrku (rozvahu, výkaz zisku a ztrát, přílohu). Společnost XY, a. s. má také povinnost podle § 20 *Zákona o účetnictví* ověřovat účetní závěrku, jak řádkou tak i mimořádnou, auditorem. Nezbytné je rovněž pro společnost, aby nechávala ověřit auditorem i svou výroční zprávu, protože povinnost auditu ji ukládá § 21 *ZoÚ*. Účetní rok podniku má společnost shodný s kalendářním a při účtování vychází ze své směrné účtové osnovy.

4.2. Řízení pohledávek ve společnosti

Pohledávky ve společnosti XY, a. s. jsou významnou složkou oběžného majetku, tvoří až 44,5 % celkové hodnoty. Oběžná aktiva jsou pro podnik velmi důležitá, zejména při zvyšování rentability a to především prostřednictvím zrychlování obrátu vloženého majetku. Z daného důvodu je důležité pro společnost XY efektivně řídit své pohledávky.

Graf 4.3 Složení oběžného majetku společnosti XY

Zdroj: Převzaté údaje z Výroční zprávy 2011

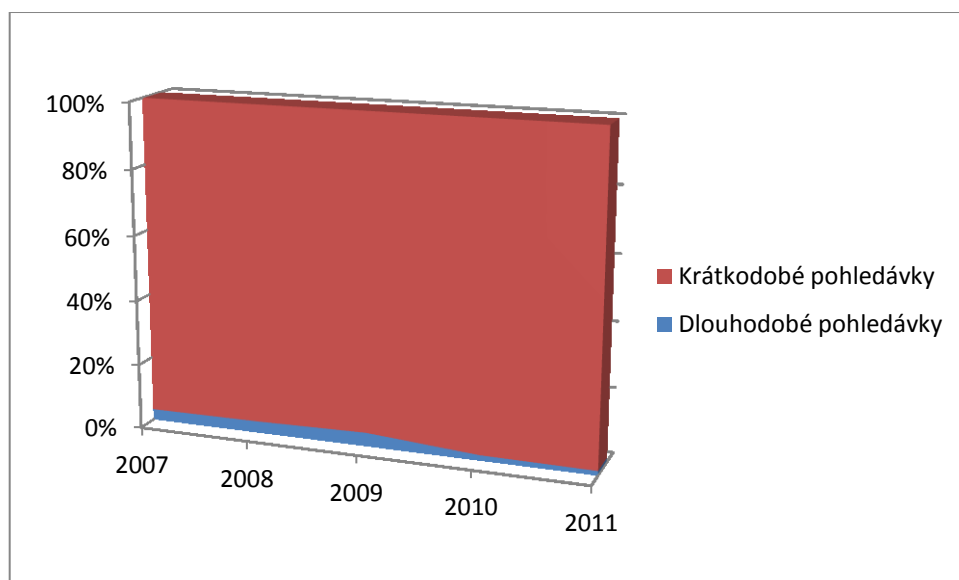
Graf (4.3) znázorňuje jakým způsobem je oběžný majetek společnosti XY, a. s. tvořen. Jak můžeme vidět, největší složkou oběžných aktiv jsou právě zásoby, které jsou pro společnost významné, jelikož jejím hlavním předmětem činnosti je právě prodej zboží. Následkem každého prodeje vznikají pohledávky, které pro podnik znamenají tržbu. Podnik, proto musí zajistit, aby jeho pohledávky z obchodních vztahů byly, co nejdříve uhrazeny. Uhrazené pohledávky znamenají pro podnik příjem peněžních prostředků, které může znovu využít např. při nákupu nového prodejního zboží nebo je může využít jiným způsobem.

4.2.1. Druhy pohledávek ve společnosti

K tomu, aby firma mohla analyzovat své pohledávky, je důležité roztrždit pohledávky společnosti podle druhu. Společnost XY, a. s. také eviduje ve svém účetnictví pohledávky z hlediska času a hlediska účelu. V evidenci firmy XY se hledisko času projevilo v třídění pohledávek na dlouhodobé a krátkodobé pohledávky. Zase hledisko účelu rozdělilo

pohledávky společnosti XY, a. s. na např. pohledávky z obchodních vztahů, pohledávky ke společníkům, státu atd. Každý druh pohledávek, který se nachází v evidenci má své specifické vlastnosti, kterými se liší od ostatních pohledávek či oběžných složek majetku.

Graf 4.4 Podíl KD a DD pohledávek společnosti XY v letech 2007 až 2011

Zdroj: Převzaté údaje z Výroční zprávy 2007 - 2011

V grafu (4.4) je vidět, že největší složkou pohledávek jsou opravdu pohledávky krátkodobé. Jak již bylo výše uvedeno, jedná se o obchodní podnik, tudíž je pro něj charakteristický vysoký podíl krátkodobých pohledávek a to především těch z obchodních vztahů. Zde vidíme, že krátkodobé pohledávky přesahují hodnotu 90 % a dlouhodobé nedosahují ani hodnoty 10 %. Procentuální hodnota dlouhodobé pohledávky se od roku 2007 stále jen zmenšovala a v roce 2011 činila již jen 1,32 %. Můžeme tedy opravdu říct s jistotou, že krátkodobé pohledávky převažují nad dlouhodobými.

Dlouhodobé pohledávky

Dlouhodobé pohledávky znamenají pro podnik většinou to, že lhůta splatnosti pohledávky bude delší než jeden rok. Společnost XY, a. s. se snaží, aby celková hodnota jejich dlouhodobých pohledávek se příliš nezvyšovala. Důvodem zmíněné podnikové politiky je to, že dlouhodobé pohledávky jsou málo likvidní a zadržují v sobě peněžní prostředky, které jsou pro společnost XY, a. s. velmi důležité. Peněžní prostředky držené v dlouhodobých pohledávkách, by společnost nemohla využít jiným a třeba i efektivnějším způsobem.

Tab. 4.1 Rozdělení dlouhodobých pohledávek ve společnosti XY (v tis. Kč)

Druh pohledávky	Rok	
	2010	2011
<i>Dlouhodobé pohledávky</i>	<i>5 284</i>	<i>4 495</i>
Pohledávky za ovládající a řídící osobou	4 605	4 226
Dlouhodobé provozní poskytnuté zálohy	628	241
Jiné pohledávky	51	28

Zdroj: Převzaté údaje z Výroční zprávy 2011

V tabulce (4.1) je zobrazeno, jakým způsobem se dlouhodobé pohledávky dělí ve společnosti XY, a. s. Můžeme vidět, že největší hodnotu mají pohledávky za ovládající a řídící osobou, jejichž hodnota za rok 2010 činí 5 284 tis. Kč a v roce 2011 se hodnota o něco snížila a činí 4 495 tis. Kč. Nejnížší složkou dlouhodobých pohledávek jsou jiné pohledávky, jejichž hodnota je v roce 2010 51 tis. Kč a v roce 2011 se znovu snížila a to na hodnotu 28 tis. Kč.

Společnost XY, a. s. za rok 2011 nemá žádné pohledávky vůči zaměstnancům z titulu dlouhodobé půjčky dle sjednané smlouvy. Ve společnosti nejsou evidovány ani žádné půjčky, úvěry či záruky poskytnuté vedení společnosti nebo statutárnímu orgánu společnosti.

V položce jiné pohledávky, přesně na účtu 378/300, vykazuje společnost dosud nezaplacené DPH z leasingové smlouvy ve výši 28 tis. Kč za rok 2011.

Pod pojmem pohledávky za ovládající a řídící osobou se nacházejí dlouhodobé pohledávky za skupinou či členem skupiny, s nímž tvoří účetní jednotka konsolidační celek. Jedná se například o poskytnuté úvěry či půjčky v rámci konsolidačního celku.

Tab. 4.2 Významné pohledávky vůči spřízněným osobám (v tis. Kč)

Rok	2010		2011	
	<i>Z obchodního styku</i>	<i>Půjčky</i>	<i>Z obchodního styku</i>	<i>Půjčky</i>
XA, a. s.	154	0	32 449	18 413
XB, s. o. o.	2 861	4 605	3 027	4 226
TN, a. s.	23 333	29 165	0	0
YA, a. s.	2 697	0	0	0
Celkem	29 045	33 770	35 476	22 639

Zdroj: Převzaté údaje z Výroční zprávy 2010 a 2011

Společnost XY, a. s. jak je uvedeno v tabulce (4.2), má vůči spřízněným osobám pohledávky z obchodního styku, ale také pohledávky z titulu půjčky, které eviduje na účtu 351 – *Pohledávky za ovládající a řídící osobou*. V tabulce můžeme najít pohledávky za rok 2010 a za rok 2011. Pohledávky v tabulce (4.2) se vztahují ke společnostem v konsolidačním celku a to především za společnosti XA, a. s., XB, s. r. o., TN, a. s., YA, a. s. Účetní jednotka má pohledávky vůči ovládající a řídící osobě v celkové výši 62 815 tis. Kč za rok 2010 a za rok 2011 je hodnota těchto pohledávek nižší a činí 58 115 tis. Kč. Největší dlužnou hodnotu v roce 2010 mají pohledávky za společnostmi TN, a. s., jejichž celková hodnota činí 52 498 tis. Kč. V roce 2011 je jejich hodnota již uhrazena. Pohledávky z titulu půjčky spřízněné osobě v roce 2011 jsou tvořeny jen pohledávkami za společnostmi XA, a. s. (CZ) a polskou společností XB, s. o. o.

Krátkodobé pohledávky

Jedná se zde o pohledávky, jejichž doba splatnosti je do jednoho roku. Společnost XY, a. s. se vyznačuje tím, že hodnota jejich krátkodobých pohledávek je velmi vysoká.

Tab. 4.3 Rozdělení krátkodobých pohledávek společnosti XY (v tis. Kč)

Druh pohledávky	Rok	
	2010	2011
<i>Krátkodobé pohledávky</i>	<i>323 142</i>	<i>337 259</i>
Pohledávky z obchodních vztahů	258 455	273 367
Pohledávky za ovládající a řídící osobou	58 272	54 559
Pohledávky za státem	0	4 976
Krátkodobé poskytnuté zálohy	1 203	1 630
Jiné pohledávky	5 212	2 727

Zdroj: Převzaté údaje z Výroční zprávy 2010 a 2011

Krátkodobé pohledávky jsou v tabulce (4.3) rozděleny na pohledávky z obchodních vztahů, pohledávky za ovládající a řídící osobou, pohledávky za státem, krátkodobé poskytnuté zálohy a jiné pohledávky. Nejvyšší hodnotu mají zde pohledávky z obchodních vztahů, jejichž hodnota za rok 2011 činí 273 367 tis. Kč.

Na účtu 378/310 v jiných pohledávkách je evidováno dosud neuplatněné DPH z krátkodobých leasingových smluv ve výši 23 000 Kč.

4.2.2. Vývoj pohledávek ve společnosti

Všechny společnosti by měly sledovat vývoj svých pohledávek v čase. Krátkodobé i dlouhodobé pohledávky jsou významným zdrojem informací pro podnik, tudíž je dobré sledovat jejich pokles a růst. Vývoj pohledávek v čase může společností prozradit různé skutečnosti, ke kterým dochází na trhu či přímo uvnitř společnosti.

Tab. 4.4 Vývoj krátkodobých brutto pohledávek v letech 2007 – 2011

Rok	Kategorie	Po splatnosti					Celkem po splatnosti
		0 - 30 dni	31 - 60 dni	61 - 90 dni	91 - 180 dni	nad 181 dni	
2007	Z obchodního styku	38 686	11 493	2 265	5 530	31 347	89 321
	Ostatní	0	0	0	0	0	0
2008	Z obchodního styku	35 983	13 434	4 447	7 477	30 325	91 666
	Ostatní	0	0	0	0	0	0
2009	Z obchodního styku	37 128	11 848	2 034	2 506	34 422	87 938
	Ostatní	0	0	0	0	0	0
2010	Z obchodního styku	73 156	29 202	7 855	3 341	45 317	158 871
	Ostatní	0	0	0	0	0	0
2011	Z obchodního styku	71 172	18 784	6 722	11 417	34 600	142 695
	Ostatní	0	0	0	0	0	0

Zdroj: Převzaté údaje z Výroční zprávy 2007 - 2011

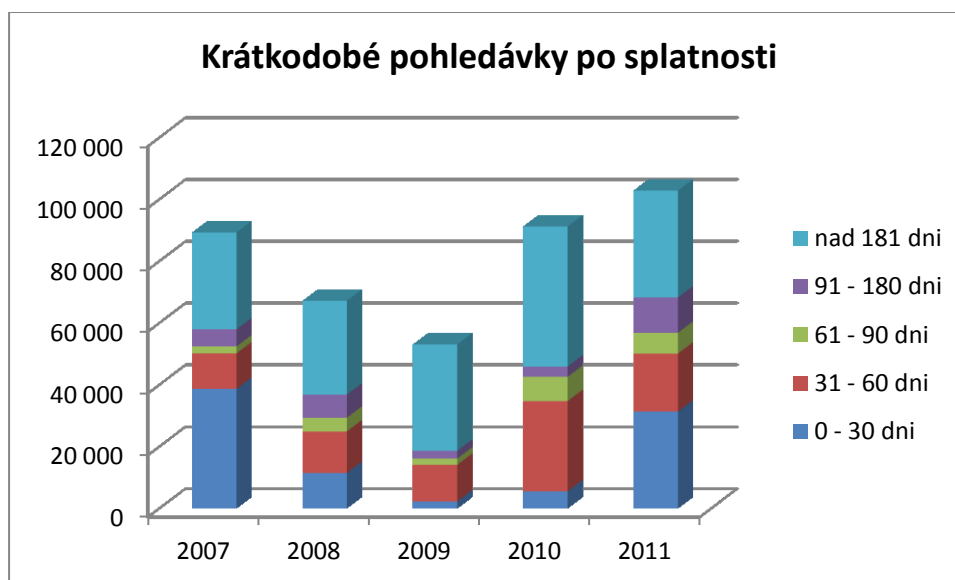
Účetní jednotka XY, a. s. k 31. prosinci 2011 neeviduje žádné pohledávky s dobou splatnosti delší než 5 let.

Celkové pohledávky z obchodních vztahů má účetní jednotka ke konci účetního období roku 2011 v celkové brutto výši 301 791 tis. Kč, před splatností 159 096 tis. Kč (52,72 %), po splatnosti 142 695 tis. (47,28 %).

V tabulce (4.4) je zobrazen vývoj pohledávek v období 2007 – 2011. Celkové hodnoty pohledávek z obchodních vztahů po splatnosti po roce 2009 jsou téměř o polovinu vyšší než v minulých letech. Akciová společnost XY se domnívá, že příčinou růstu pohledávek po splatnosti je i to, že společnost v tomto období zaznamenala vysoký nárůst tržeb oproti minulým obdobím, tzn. roku 2007, 2008, 2009, jak zobrazuje graf (4.2.). V tabulce (4.4) můžeme také vidět, že celková hodnota pohledávek po splatnosti za rok 2011 je nižší než

za rok minulý. Její hodnota uvedená v tabulce je nižší o 10,18 %, protože se společnost snaží danou hodnotu snižovat a to tím, že zkracuje lhůty splatnosti svým nově přichozím zákazníkům.

Graf 4.5 Vývoj brutto pohledávek z obchodních vztahů v letech 2007 – 2011 (v tis. Kč)

Zdroj: Převzaté údaje z Výroční zprávy 2007 - 2011

Vývoj pohledávek z obchodních vztahů za období 2007 – 2011, které jsou po splatnosti, můžeme vidět v grafu (4.5). Z grafu je zřejmé, že největší skupinou pohledávek po lhůtě splatnosti jsou pohledávky po lhůtě splatnosti nad 181 dní. Těsně za těmito pohledávkami mají své místo pohledávky po lhůtě splatnosti 0 – 30 dní a také pohledávky po lhůtě splatnosti 31 – 60 dní. Důvodem proč od roku 2007 stále rostly hodnoty pohledávky po lhůtě splatnosti delší než 181 dní, bylo to, že v České republice se projevovala světová krize. Mnoho zákazníků společnosti XY, a. s. se dostalo do finančních problémů. Kvůli nedostatku finančních prostředků nemohli zmínění odběratelé včas dostat svým závazkům vůči společnosti XY. Nyní, když celosvětová krize doznívá, se hodnoty těchto pohledávek snižují a možná do budoucna jejich hodnota bude ještě více klesat.

4.2.3. Vnitřní směrnice

Akciová společnost XY, jako každá jiná společnost si také ve své vnitropodnikové směrnici stanovila pravidla, podmínky, povinnosti, odpovědnosti či pravomoci určité pracovní činnosti. Smyslem vnitřní směrnice každé společnosti je aplikace zákonných povinností na konkrétní případy ve firmě. Vnitropodnikové směrnice by měly být součástí vnitřní

politiky společnosti, stát se aktivně využívanou pomůckou usnadňující orientaci v operativních činnostech, kterými se musí zabývat většinou všichni zaměstnanci firmy. Společnost si ve svých předpisech určila mezi jinými především způsob tvorby účetních i daňových opravných položek, způsob odpisování pohledávek a další.

Účetní i daňové opravné položky

Společnost XY, a. s. ve své vnitropodnikové směrnici stanovila, povinnost tvorby účetních opravných položek. Opravné položky společnost vytváří na základě vlastního posouzení a ověření zda daný odběratel bude schopen dostát svým dosavadním závazkům vyplývajícím z dřívějšího nákupu zboží či služby od společnosti XY, a. s. Opravné položky tvoří účetní jednotka na vrub nákladů období, ve kterém se opravná položka vytvořila. Zrušení či případné snížení opravné položky účetní jednotka zaúčtuje ve prospěch nákladů období, ve kterém došlo ke snížení či zrušení opravné položky. Snížení nebo zrušení opravné položky provádí společnost jen tehdy, pokud inventarizace v následujícím období prokáže zbytečnost tvorby opravné položky či zjistí, že výše opravné položky pohledávky je nadhodnocena.

Účetní jednotka XY, a. s. tvoří účetní opravné položky do výše 100 % nominální hodnoty pohledávky u pohledávek, které jsou po splatnosti více než 2 roky. U dobírkových faktur akciová společnost XY vytváří účetní opravné položky, pokud od konce sjednané lhůty splatnosti pohledávky uplynuly více jak tři měsíce, a to až do výše 50 % nesplacené nepromlčené pohledávky.

Účetní opravné položky jsou pro společnost nedaňovým nákladem. Tvorbu opravných položek účtuje společnost XY, a. s. na účtu 559. Tvorba a čerpání opravných položek v účetnictví každé společnosti, je důležitým nástrojem pro to, aby společnost dodržela jednu ze zásad účetnictví, a tou je zásada opatrnosti účetnictví. O opravných položkách společnost XY, a. s. účtuje na základě interních účetních dokladů.

Tab. 4.5 Účetní opravné položky k pohledávkám v letech 2010 – 2011 (v tis. Kč)

Název majetku	Účetní hodnota pohledávky, ke které jsou vytvořeny opravné položky		Tvorba účetní opravné položky k majetku	
	2010	2011	2010	2011
Pohledávky	9 278	7 852	3 063	4 196

Zdroj: Převzaté údaje z Výroční zprávy 2010 a 2011

V tabulce (4.5) jsou zobrazeny opravné položky k pohledávkám vytvořené na vrub nákladů, které se zahrnují do základu pro výpočet daně z příjmů, za rok 2010 a také za rok 2011. Vidíme, že účetní hodnota pohledávky v roce 2010 je větší než v roce 2011 a to téměř o 15,5 %. Společnost XY, a. s. se snaží, aby její pohledávky měly co nejkratší lhůtu splatnosti tam, kde si společnost není vědoma solventnosti svého nového či stávajícího zákazníka, a proto účetní hodnota pohledávky, ke které je tvořena opravná položka, je v roce 2011 nižší oproti roku 2010. V roce 2011 tvorba účetní opravné položky byla, ale vyšší než v roce minulém čili v roce 2010. Důvodem zvýšení účetní opravné položky o celých 27 % je rostoucí předpoklad účetní jednotky, že doposud nezaplacené pohledávky nebudou uspokojeny daným dlužníkem.

Tab. 4.6 Čerpání opravných položek k pohledávkám v letech 2010 – 2011 (v tis. Kč)

Název majetku	Účetní hodnota pohledávky, ke které jsou čerpány opravné položky		Čerpání účetní opravné položky k majetku	
	2010	2011	2010	2011
Pohledávky	12 699	6 689	7 868	5 418

Zdroj: Převzaté údaje z Výroční zprávy 2010 a 2011

Čerpání účetních opravných položek, které se zahrnují do základu daně pro výpočet daně z příjmů, je zobrazeno v tabulce (4.6). V tabulce je zobrazeno, že celková účetní hodnota pohledávky, ke které jsou tvořeny účetní opravné položky, je vyšší v roce 2010 než v roce 2011 a to téměř o 47,5 %. Společnost, jak je vidět účetní opravné položky ve velké míře rozpouští. Důvodem takového počínání účetní jednotky XY může být, že společnost je přesvědčena o zvýšení solventnosti svého dlužníka, proto opravnou položku rozpouští. Účetní opravná položka je rozpouštěna v poměrné výši, v jaké se firma XY domnívá, že se solventnost dlužníka zvýšila vůči minulým obdobím.

Společnost XY, a. s. tvoří daňové opravné položky podle zákona o rezervách v maximální možné výši.

Tvorbu opravné položky účtuje společnost XY, a. s. na vrub nákladového účtu 558. Zrušení daňové opravné položky účtuje společnost ve prospěch již dříve vytvořeného nákladového účtu 558. Tvorba daňové opravné položky je daňově uznatelným nákladem. Hodnota zrušené daňové opravné položky na účtu 558, je tedy přičitatelnou položkou do základu daně.

V níže uvedené tabulce (4.7) jsou znázorněny celkové hodnoty daňových opravných položek vytvořených na vrub nákladů, které se zahrnují do základu daně z příjmů, tzn., že jsou tvořeny podle ustanovení zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů.

Tab. 4.7 Daňové opravné položky k pohledávkám v letech 2010 – 2011 (v tis. Kč)

Druh pohledávky	Účetní hodnota pohledávky, ke které se vytvořily opravné položky		Tvorba daňové opravné položky k majetku	
	2010	2011	2010	2011
Konkurz a vyrovnání	2 157	10 285	2 157	10 285
Nepromlčené pohledávky:				
6 měsíců až do 20 %	2 971	10 078	596	1 892
12 měsíců až do 33%	603	292	187	96
18 měsíců až do 50 %	225	142	81	58
24 měsíců až do 66 %	223	604	130	211
30 měsíců až do 80 %	445	129	136	59
36 měsíců až do 100 %	8 982	245	6 412	127
OP podle § 8c	70	586	70	586
Celkem	15 676	22 361	9 769	13 314

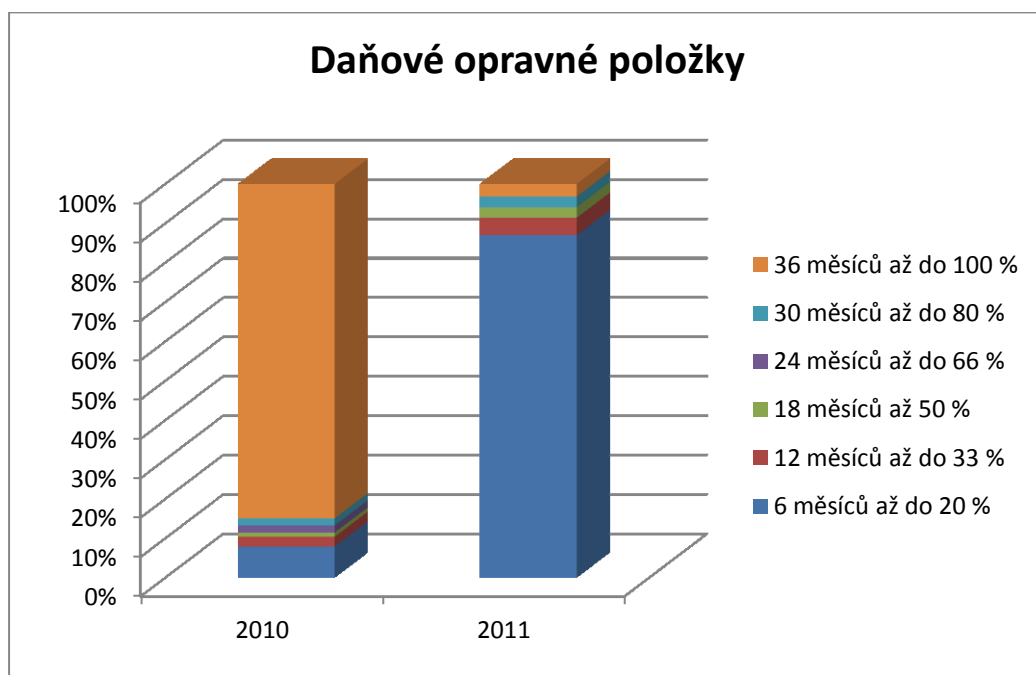
Zdroj: Převzaté údaje z Výroční zprávy 2010 a 2011

Společnost XY, a. s. tvořila v roce 2011 daňové opravné položky k nepromlčeným pohledávkám, na pohledávky podniků, na které byl prohlášen konkurs nebo vyrovnání a také k pohledávkám podle § 8c zákona o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů. V tabulce (4.7) jsou uvedeny hodnoty daňových opravných položek, které společnost XY, a. s. vytvořila v roce 2011 a také v roce 2010, k nepromlčeným pohledávkám. Hodnoty vytvořených daňových opravných položek jsou vypočítané podle příslušných procent stanovených na základně časového úseku, který uplynul od konce sjednané lhůty splatnosti pohledávky. Jednotlivé procenta jsou rovněž uvedeny v tabulce (4.7).

Nejvíce daňových opravných položek bylo tvořeno v roce 2011, jak vyplývá z výše uvedené tabulky (4.7). Celková hodnota vytvořených daňových opravných položek roku 2011 je ve výši 13 314 tis. Kč, tj. téměř o 26,7 % více než v roce minulém, tedy v roce 2010.

V roce 2011 účetní jednotka XY, a. s. rozpustila daňovou opravnou položku ve výši 20 584 tis. Kč. Firma XY, evidovala majetek, ke kterému byla daňová opravná položka rozpuštěna, ve svém účetnictví v celkové účetní hodnotě 21 795 tis. Kč.

Graf 4.6 Nepromlčené daňové opravné položky k pohledávkám v letech 2010 – 2011

Zdroj: Převzaté údaje z Výroční zprávy 2010 a 2011

V grafu (4.6) můžeme vidět, jaký podíl v procentech připadá na celkovou hodnotu daňové opravné položky k nepromlčeným pohledávkám roku 2010 a 2011. Celková hodnota opravné pohledávky je v grafu uvedena jako 100 %. Každá složka uvedené daňové opravné položky se skládá ze šesti částí, jak můžeme vidět v grafu (4.6). V roce 2010 největší hodnotu měla daňová opravná položka k nepromlčené pohledávce po lhůtě splatnosti 36 měsíců, a byla vytvořena ve výši 100 % hodnoty pohledávky. V roce 2011, ale největší hodnotu měla daňová opravná položka, která byla po lhůtě splatnosti 6 měsíců, a byla vytvořena ve výši 20 % hodnoty pohledávky. Nejnižší hodnotu měla v roce 2010 a zároveň také v roce 2011 vytvořená daňová opravná položka k nepromlčené pohledávce po lhůtě splatnosti 18 měsíců, a byla vytvořena ve výši 50 % hodnoty nepromlčené pohledávky.

Odpis pohledávek

Účetní jednotka XY, a. s. jako každá jiná jednotka zahrnuje své pohledávky do výnosů a dokonce z nich odvádí daň z příjmů. Společnosti vzniká vždy neuhrazená pohledávka, pokud nezaplatí fakturu v její lhůtě splatnosti. Zákon o dani z příjmů v § 24 písm. y) umožňuje společností nezaplacenou pohledávku vyřadit ze svého účetnictví. Vyřazení nedobytné pohledávky lze pouze tehdy, pokud je pohledávka prokazatelně nedobytná. Jedná se tedy o trvalé snížení hodnoty pohledávky v evidenci společnosti. Firma tedy může provést

jednorázový odpis do výše 100 % hodnoty pohledávky. Provedený odpis zúčtuje na *účtu 546 – Odpis pohledávky* a může ho zahrnout, pokud splňuje podmínky stanovené zákonem o dani z příjmů, do daňových nákladů účetní jednotky. Odpis může být zahrnutý do základu daně společnosti v období, kdy byl proveden účetní jednotkou. Odpisem pohledávky firma vyřadí pohledávku ze svého podnikového majetku.

Tab. 4.8 Účty související s účtováním odpisu pohledávky

546100 -	Odpis pohledávky nedaňový podle § 25 ZDP
456200 -	Odpis pohledávky daňový podle § 24 ZDP
311100 -	Odběratelé - nedaňový odpis pohledávky
311200 -	Odběratelé - daňový odpis pohledávky
646100 -	Výnosy z odepsaných pohledávek - nedaňové
646200 -	Výnosy z odepsaných pohledávek - daňové

Zdroj: Vnitřní směrnice společnosti XY, a. s.

Výše v tabulce (4.8) je uvedeno jaké účty používá účetní jednotka XY v případě, kdy účtuje odpis pohledávky nebo na jakých účtech zaúčtuje výnosy z pohledávek, vždy v členění podle vlivu vytvořené účetní operace na základ daně akciové společnosti XY. Ke každému účtu v tabulce je přiřazeno i číslo analytické evidence, aby bylo jasné společnosti, jestli výnos nebo odpis byl daňový či nedaňový atd.

Rok 2011 ve společnosti XY, a. s., byl rokem, kdy účetní jednotka odepsala pohledávky ve výši 21 252 tis. Kč. Všechny odepsané pohledávky firmy XY jsou vedeny v podrozvahové evidenci. Účetní jednotka celkově odepsala pohledávky nebo postoupila pohledávky ve výši 48 658 tis. Kč. V podrozvahové evidenci odepsané pohledávky společnost eviduje na *účtu 751 – Pohledávky*. Vedení pohledávek v podrozvahové evidenci je velmi důležité pro společnost XY, a. s., především z důvodu, že odepsaná pohledávka může být v budoucnu uhrazena dlužníkem. Účetní jednotka je vždy povinna dodat pohledávku odepsanou pohledávkou, kterou jí ale dlužník uhradil. Jednorázový odpis akciová společnost XY provádí většinou na základě výsledku insolvenčního řízení nebo v případě kdy soud zamítne dlužníkovi návrh na řešení úpadku konkurzem. Společnost XY, a. s. se za svou dobu existence setkala s tím, že musela jednorázově odepsat svou pohledávku z důvodu náhle smrti dlužníka.

4.2.4. Proces řízení pohledávek ve společnosti

Ve společnosti XY, a. s. veškerou obchodní činnost mají na starost obchodní zástupci společnosti. Účetní jednotka XY, a. s. má velmi mnoho obchodních zástupců jak pro obchod v tuzemsku tak i pro obchod v zahraničí. Firma XY obchoduje především se Slovenskou republikou, Polskou republikou a Maďarskou republikou. Pro každou zemi zvlášť má několik svých obchodních zástupců, kteří jí v zahraničí reprezentují a snaží se obchodovat s novým či původním zbožím. Veškeré zboží akciové společnosti XY, které obchodní zástupci nabízejí odběratelům je přehledně vyobrazeno a popsáno ve firemním katalogu. Obchodní zástupci společnosti XY, a. s. pečlivě vybírají odběratelé, zkoumají jejich platební morálku (solventnost podniku), jejich výkaz cash flow a mnohé další skutečnosti. Nakonec v případě spokojenosti s novým zákazníkem uzavírají obchod. Jednotliví obchodní zástupci účetní jednotky XY, a. s. jsou odměňováni na základě jimi uzavřených obchodů se solventními obchodními partnery. Tedy především v zájmu obchodních manažerů je ověřovat bonitu svých nových potencionálních odběratelů.

V kalendářním roce 2010, kdy ve světě odeznívala celosvětová krize, která zasáhla i nábytkářský průmysl, se společnosti XY, a. s. podařilo úspěšně krizi překonat, ale především se podniku v daném období podařilo meziročně navýšit obrat i marži. Účetní jednotka skvělého výsledku dosáhla především zásluhou posíleného týmu obchodních manažerů, kteří navýšili počet solventních odebírajících zákazníků a počet prodaných položek. Obchodní manažeři i v roce 2011 pokračují ve skvělé práci pro společnost XY, a. s. čím společnost dosáhla ještě vyššího obratu než v roce 2010.

Finanční oddělení akciové společnost XY, každý měsíc provádí na svých pravidelných měsíčních poradách, kontrolu pohledávek, které jsou v evidenci podniku po lhůtě splatnosti více jak 30 dnů. Vedení finančního oddělení, pokud zjistí na jednání pohledávku po lhůtě splatnosti, přikáže ihned bez prodlení zaslat upomínku svému dlužnému obchodnímu partnerovi. Společnost XY, a. s. vždy zasílá svému dlužnému odběrateli 1., 2. a 3. upomínku. Společnost je donucena předat svou neuhrazenou pohledávku za svým odběratelem advokátní kanceláři, pokud dlužný obchodní partner nereaguje ani na třetí upomínku čili pokus o smír, Účetní jednotka má vždy své pohledávky pojištěny a s advokátní kanceláří uzavřela spolupráci již před pěti lety. Advokátní kancelář vymáhá doposud neuhrazenou pohledávku společnosti XY, a. s. právní cestou. Účetní jednotka XY k těmto pohledávkám vymáhaným advokátní kanceláří tvoří opravné položky.

Obchodní manažeři jsou ve společnosti XY, a. s. hmotně odpovědní za bonitu svých zákazníků a proto se při výběru svých odběratelů snaží důkladně prověřit potencionálního obchodního partnera.

Mezi významné obchodní partnery společnosti XY, a. s. patří drobní řemeslníci, velké i malé nábytkářské společnosti či také spřízněné osoby akciové společnost XY.

Pohledávky z obchodních vztahů

Společnost XY, a. s. má již v České republice dvanáct provozoven, čím chce zvýšit nabídku svých služeb a produktů novým či dosavadním zákazníkům. Do budoucna účetní jednotka plánuje další rozšíření své obchodní sítě v rámci České republiky, Slovenské republiky, Polské republiky i Maďarské republiky.

Obr. 4.1 Mapa provozoven společnosti XY v České republice

Zdroj: Výroční zpráva 2011

Pohledávky z obchodních vztahů tvoří ve společnosti největší skupinu pohledávek. Je proto nezbytné zmínit všechny důležité skutečnosti, které souvisí s pohledávkami z obchodních vztahů v akciové společnosti XY.

Každý nový kupující, který chce od společnosti XY nakupovat se může registrovat v elektronickém objednávkovém systému (dále již jen EOS). Zákazníci se do EOS mohou registrovat již od roku 2009. Nový kupující, který projeví zájem o nákup zboží u prodávajícího prostřednictvím EOS má povinnost nejprve vyplnit registrační formulář, který společnost XY a. s. zveřejnila na své firemní internetové stránce. Společnost XY, a. s. ihned

po obdržení registračního formuláře kontaktuje nového kupujícího, a to písemně nebo osobně prostřednictvím svého obchodního zástupce. Dále akciová společnost XY, a. s. musí zajistit, aby byl kupující seznámen s obchodními podmínkami firmy, které stvrdí svým podpisem. Nový zákazník dostane od společnosti XY, a. s. tzv. zákaznický identifikační kód a přihlašovací heslo, pod kterým se kupující bude vždy přihlašovat do EOS, pokud ovšem potvrdí, že dané obchodní podmínky akceptuje. Jakmile jsou odsouhlaseny obchodní podmínky, pravidla nakládání se zákaznickým kódem a přihlašovacím jménem. Ihned po převzetí obchodních podmínek zákazníkem, zaregistruje společnost XY, a. s. kupujícího do svého EOS. Následně kupujícímu oznámí prostřednictvím elektronické pošty datum registrace, od kterého bude oprávněn objednávat zboží v EOS, prostřednictvím svého zákaznického kódu.

Kupující, kteří mají zájem o nákup zboží a nechtějí být registrováni v EOS společnosti XY, a. s., musí kontaktovat společnost buď telefonicky, faxem, osobně nebo prostřednictvím elektronické pošty. Následně jim společnost XY, a. s. zašle registrační formulář nebo si jej mohou kupující vyzvednout osobně na prodejnách společnosti, a také obchodní podmínky s ceníkem. Odsouhlasené listiny kupující odešle poštou nebo osobně předá na prodejnu akciové společnosti XY. Kupující obdrží od společnosti vyrozumění, že byl registrován a informace, o tom od kdy je oprávněn objednávat si zboží od společnosti XY.

V evidenci pohledávek používá firma XY, a. s. *účet 311 – Odběratelé*, na kterém jsou účtovány veškeré pohledávky z obchodních vztahů. Společnost lhůtu splatnosti pohledávek nestanovila fixně. Lhůty splatnosti jsou nastaveny pro každého zákazníka zvlášť. Důvodem takového jednání společnosti je fakt, že firma prodává jak právnickým osobám tak i fyzickým. U ověřených a dlouholetých obchodních partnerů firma stanovila delší lhůty splatnosti, avšak u nově příchozích zákazníků či obchodních partnerů firma stanovila lhůtu splatnosti kratší, aby se vyhnula do budoucna nepříjemnostem vyplývajícím z neplnění finančních závazků ze strany odběratelů. Z hlediska času jsou pohledávky z obchodních vztahů zařazeny do skupiny krátkodobých pohledávek.

Akciová společnost XY, eviduje ke dni účetní závěrky, tedy k 31. prosinci 2011 pohledávky z obchodních vztahů v celkové netto částce 273 367 tis. Kč.

Tab. 4.9 Přehled pohledávek z obchodních vztahů vždy k 31. prosinci 2011 (v tis. Kč)

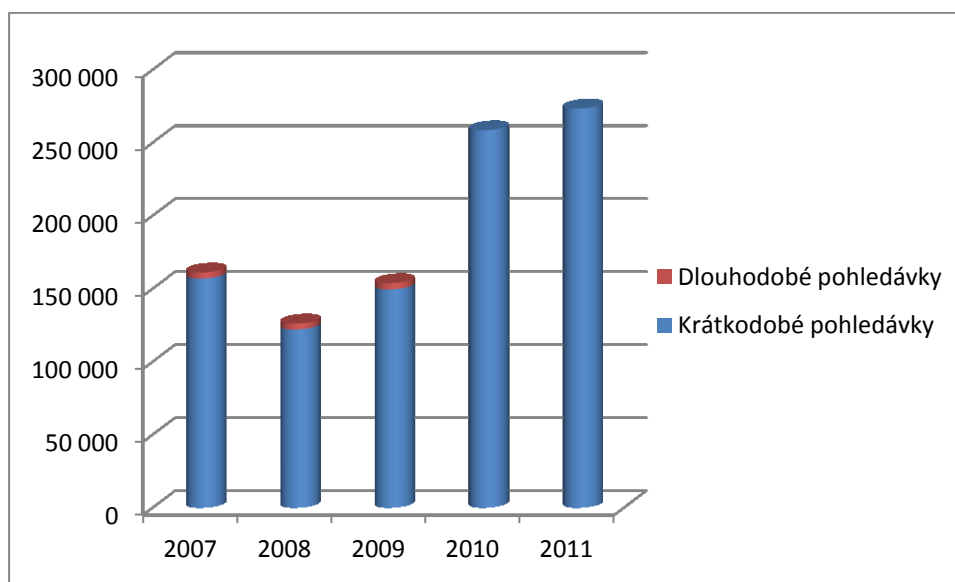
2007	2008	2009	2010	2011
161 540	153 753	126 083	258 455	273 367

Zdroj: Převzaté údaje z Konečné účetní závěrky roku 2007 - 2011

Přehled pohledávek z obchodních vztahů tak jak je firma XY, a. s. uváděla ve svých účetních závěrkách od roku 2007 až do roku 2011 je uveden v tabulce (4.9). Od roku 2007 až do roku 2009 měla společnost nejen krátkodobé pohledávky z obchodních vztahů, ale také dlouhodobé pohledávky z obchodních vztahů. V tabulce (4.9) je uvedena celková hodnota pohledávky čili suma krátkodobých i dlouhodobých pohledávek. Hodnota dlouhodobých pohledávek z obchodních vztahů v roce 2007 činila 4 061 tis. Kč, v roce 2008 byla celková hodnota dlouhodobých pohledávek 4 082 tis. Kč a v roce 2009 byla celková hodnota dlouhodobých pohledávek nejvyšší, činila tedy 4 285 tis. Kč, jak můžeme vidět níže v grafu (4.7). Od roku 2010 společnost XY, a. s. neevidovala žádné dlouhodobé pohledávky z obchodních vztahů. Tedy hodnoty uvedené v tabulce (4.9) za rok 2010 a 2011 jsou celkovou hodnotou krátkodobých pohledávek společnosti za příslušný rok.

Celková průměrná výše pohledávek z obchodních vztahů v letech 2007, 2008, 2009, 2010 a 2011 činí 194 639,6 tis. Kč. Ze zmíněné průměrné celkové hodnoty má průměrná výše dlouhodobých pohledávek z obchodních vztahů za posledních pět let hodnotu 2 485,8 tis. Kč a průměrná výše krátkodobých pohledávek z obchodních vztahů za posledních pět let je přibližně ve výši 192 046 tis. Kč.

Graf 4.7 Výše pohledávek z obchodních vztahů v letech 2007 – 2011 (v tis. Kč)

Zdroj: Převzaté údaje z Výroční zprávy 2007 - 2011

V roce 2008 společnost XY, a. s. vykázala ve svém účetnictví o 4,82 % nižší pohledávky než v roce 2007. Důvodem poklesu pohledávek může být především celosvětová krize, která se tímto způsobem projevila na krátkodobých pohledávkách z obchodních vztahů

v akciové společnosti XY. Celosvětová krize, ale neměla vliv na výši dlouhodobých pohledávek, jak můžeme vidět ve výše uvedeném grafu (4.7), jelikož se jejich výše v roce 2008 nesnížila, ale naopak zvýšila o 0,52 % oproti roku 2007. Rok 2009 společnosti XY, a. s. se vyznačoval, ještě značnějším propadem krátkodobých pohledávek z obchodního styku než rok 2008. Propad se znovu projevil jen na krátkodobých pohledávkách firmy. Hodnota celkových pohledávek roku 2009 klesla o 18 % oproti minulému roku 2008. Dlouhodobé pohledávky v roce 2009 vzrostly o 4,74 % oproti roku 2008. Důvodem značně velkého propadu pohledávek společnosti XY, byla stále ještě dozívající celosvětová krize. Společnost XY, měla sice za oba roky tedy rok 2008 a rok 2009 pokles pohledávek, ale tržby společnosti rostly. Průběh vývoje pohledávek je zobrazen v grafu (4.2). Po odeznění globální krize, která propukla v roce 2008 a ovlivnila ekonomiku celého světa, společnost XY, a. s. vykázala k 31. prosinci pohledávky z obchodních vztahů o 51,22 % vyšší než v roce 2009. Ve stejném roce také firmě XY, vzrostly tržby meziročně o 49,30 %, dá se tedy říct, že společnost překonala celosvětovou krizi, aniž by ji vznikly obrovské ztráty, tzn. ztráty, které by ji přivedly k bankrotu. Rok 2011 přinesl s sebou další zvýšení tržeb. Akciová společnost XY rovněž roku 2011 vykázala ve svých konečných výkazech meziroční nárůst pohledávek z obchodních vztahů ve výši 5,46 %.

Pohledávky za ovládající a řídící osobou

Účetní jednotka XY, a. s. obchoduje také se spřízněnými osobami, především jim prodává své zboží, poskytuje služby či občas prodává vlastní nepotřebný dlouhodobý majetek. Zřizování dceřiných společností zvláště v zahraničí má význam především v tom, že se tak společnost XY, a. s. snaží proniknout na evropský trh. V zahraničí má společnost prozatím velký úspěch a nově vzniklé obchodní společnosti se vyznačují vysokým ziskem z prodeje zboží a služeb. Sesterské společnosti a pobočky na Slovensku, v Polské a Maďarské republice zásluhou široké nabídky sortimentu a kvalitních služeb postupně získávají důvěru tamních zákazníků. Společnosti se daří získávat trh, zajišťovat si prostor pro svůj růst do budoucna. Dceřiné společnosti nakupují zboží především od své matky a právě proto také realizuje společnost XY vyšší tržby než v minulých letech viz graf (4.2).

Graf 4.8 Pohledávky společnosti XY vůči spřízněným osobám

Zdroj: Převzaté údaje z Výroční zprávy 2011

V grafu (4.8) je uvedena struktura pohledávek vůči spřízněným osobám společnosti XY, a. s. za rok 2011. Pohledávky firmy XY, a. s. k 31. prosinci 2011 vůči X Group, a. s. za poskytnuté služby jsou v hodnotě 31 tis. Kč. K datu účetní závěrky čili k 31. prosinci 2011 má spřízněná slovenská společnost XC, s. r. o. závazek ve výši 18 413 tis. Kč a to z titulu půjčky. Polská spřízněná společnost XB, s. o. o. má ve svém účetnictví závazky k 31. prosinci 2011 vůči české společnosti XY, a. s. a to v hodnotě 3 027 tis. Kč. Dále společnost má ke dni účetní závěrky pohledávku za společností YB, s. r. o. (CZ), a to z titulu prodeje dlouhodobého majetku, zboží a poskytnutí služby v celkové částce 357 tis. Kč. Na rozdíl od ostatních spřízněných osob firma XY, a. s. neviduje žádnou obchodní transakci vůči akciové společnosti YA (CZ) v roce 2011.

4.2.5. Zajištění pohledávek

Společnost XY, a. s. patří k prozíravým věřitelům, a proto se snaží své pohledávky vůči odběratelům či obchodním partnerům zajišťovat.

Smlouva

Kupující, který uzavírá kupní smlouvu s využitím EOS, se musí nejprve přihlásit prostřednictvím svého zákaznického identifikačního kódu a hesla do systému. Musí vyplnit objednávku uloženou v systému a vyplněnou ji odešle společnosti XY, a. s. znovu prostřednictvím EOS. Odesláním objednávky akceptuje ceníkové ceny vybraného zboží.

Společnost XY, a. s. prostřednictvím systému EOS potvrdí kupujícímu přijetí jeho objednávky. K uzavření kupní smlouvy dochází v okamžiku potvrzení objednávky společností XY.

Kupní smlouvu se společností XY, a. s. můžou obchodní partneři uzavřít bez využití EOS a to tak, že písemně, faxem, telefonicky, osobně či prostřednictvím elektronické pošty si objednají zboží u firmy XY. Tím, že pošlou svou objednávku, souhlasí se všemi obchodními podmínkami a akceptují cenou zboží uvedenou v ceníku společnosti XY, a. s. K potvrzení objednávky dochází tak, že akciová společnost XY se zákazníkovi ozve telefonicky, faxem nebo elektronickou poštou. Kupní smlouva je uzavřená v momentě, kdy přijatou objednávku potvrdí prodávající společnost. Všechny potvrzené objednávky jsou zaznamenávány v informačním systému účetní jednotky XY, a. s. V informačním systému se uvádí zejména datum a čas zadání objednávky nebo číslo objednávky, pokud bylo uvedeno přes kupujícího a dále jméno a příjmení osoby, která objednávku zpracovala.

Smluvní podmínky v uzavíraných smlouvách se společností XY, a. s. jsou pro každého obchodního partnera stanoveny individuálně. Běžné lhůty splatnosti faktur se liší, zejména kvůli ekonomické situaci každého obchodního partnera společnosti XY. Většina zákazníků akciové společnosti XY platí za nakoupené zboží již v momentě převzetí zboží. Prodejce společnosti XY, a. s. vystaví odběrateli daňový doklad (fakturu), který bude připojen k zásilce zboží a také bude vyúčtován kupujícímu sjednanou kupní cenou. V případě, že bude plněno tzv. zásilkou na dobírku, vyplatí obchodní partner cenu zásilky zasílateli. Zakoupené zboží může být expedováno firemním vozidlem společnosti XY a kupující v tom případě zaplatí zboží v hotovosti při převzetí oproti daňovému dokladu, faktuře.

Obchodní partner po uzavření kupní smlouvy se společností XY, a. s. prostřednictvím svého zákaznického identifikačního kódu a hesla do systému EOS, neplatí za objednávku v době převzetí zboží. Akciová společnost XY vystaví daňový doklad (fakturu), tak že nejpozději do 2 pracovních dnů od dodání zboží je zveřejněna na EOS společnosti, tak aby k ní měl přístup jen daný kupující prostřednictvím svého zákaznického identifikačního kódu a hesla do systému EOS. Každý kupující u společnosti XY, a. s. je povinen jemu náležející daňový doklad sám vytisknout pro účely svého účetnictví. Kupní cena je splatná nejpozději k datu uvedenému na daňovém dokladu, bez ohledu na to zda a kdy si kupující svůj doklad vytiskne ze systému EOS.

V případě že, se jedná o dlouhodobého solventního odběratele společnosti XY, a. s., tak lhůty splatnosti mohou být stanoveny až na 60 dnů od dodávky zboží, poskytnutí služby

atd. Kratší lhůty splatnosti jsou stanoveny u nových obchodních partnerů nebo odběratelů, kteří měli v minulosti platební problémy. V takovém případě mohou být nastaveny lhůty splatnosti jen na pouhých 15 dnů od dodání zboží či poskytnutí služby. Doba splatnosti pohledávky se může lišit také podle podmínek, které si firma stanovila ve své vnitřní směrnici. Mezi podmínky, které si firma stanovila, patří především dosavadní platební morálka odběratele, doba vzájemného obchodního vztahu, roční objem objednávek daného zákazníka a další méně významné podmínky. Stanovenými podmínkami se řídí též obsah smluv uzavíraných s odběrateli.

Ve svých smlouvách si společnost XY, a. s. stanovila úrok z prodlení, který je ve většině případů stanoven ve výši 7,75 % z celkové dlužné částky. Úrok z prodlení se uplatňuje jen v případě, pokud zákazník neuhradí včas dlužnou částku společnosti XY. Smlouva také obsahuje vymezení vlastnického práva k předmětu koupě, podle výše vypsanych podmínek z vnitřních předpisů společnosti XY. Vlastnické právo k předmětu koupě přechází na zákazníka okamžikem převzetí zboží, jestliže se jedná o dlouholetého stabilního obchodního partnera, který platí své závazky vždy v termínu a společnost mu důvěřuje.

Smlouvy s některými obchodními partnery obsahují navíc v procentech stanovenou hodnotu zálohy. Společnost XY, a. s. stanovuje výši záloh nejčastěji ve výši 20 % celkové hodnoty pohledávky. Nejčastěji společnost vybírá zálohy u nově přichozích odběratelů nebo u obchodních partnerů, kteří mají nejistou platební morálku.

Postoupení pohledávek

Společnost XY, a. s. uzavřela smlouvu o revolvingovém úvěru v českých korunách s ČSOB, a. s., který k 31. prosinci 2011 vykazuje zůstatek v celkové výši 120 385 tis. Kč. Pohledávky společnosti XY, a. s. slouží především k zajištění revolvingového úvěru u ČSOB a. s. Úvěr je tedy jištěn smlouvou o postoupení pohledávek bance. Účetní jednotka XY, a. s. k 31. prosinci 2011 eviduje ve své podrozvahové evidenci pohledávky k zajištění revolvingového úvěru ve výši 170 335 tis. Kč, na účtu *podrozvahové evidence* 754.

Revolvingový úvěr funguje podobně jako kontokorentní úvěr, ale na rozdíl od něho je účelový a nezávislý na běžném účtu. Využívaný typ úvěru bývá financován oběžnými aktivy, především vysoce bonitními pohledávkami. Revolvingový úvěr se vyznačuje výrazně nižší úrokovou mírou oproti kontokorentnímu úvěru.

Započet vzájemných pohledávek

Společnost XY, a. s. sjedná dohodu o zápočtu pohledávky s obchodním partnerem v případě, že zjistí skutečnost, že oba mají vůči sobě splatné pohledávky. Takovou situaci společnost řeší tak, že v systému EOS vystaví návrh dohody o započtení vzájemných pohledávek a odběratel musí prostřednictvím svého zákaznického identifikačního kódu a hesla do systému EOS přihlásit a potvrdit vzájemnou dohodu.

4.2.1. Vymáhání pohledávek

Vymáhání pohledávek ve společnosti XY, a. s. se uskutečňuje jako v každé jiné společnosti, jestliže obchodní partner včas neuhradí dlužnou částku za nákup zboží, službu a podobně.

Pohledávky společnosti XY, a. s. spravuje finanční oddělení, které pravidelně jednou měsíčně kontroluje, zda některé pohledávky nejsou po lhůtě splatnosti. V případě, že management finančního oddělení zjistí pohledávku po lhůtě splatnosti, musí co nejdříve začít s jejím vymáháním. Společnost XY, a. s. začíná s vymáháním tak, že pošle upomínku svému odběrateli, který je opožděn s úhradou faktury. Každá upomínka je odeslaná doporučeně, aby společnost XY, a. s. měla jistotu, že upomínka bude dlužníkovi doručena.

První upomínku posílá společnost XY a. s. svému odběrateli, jestliže neuhradil fakturu. První upomínku společnost formuluje jako zdvořilý dopis, ve kterém obchodnímu partnerovi připomíná úhradu dlužné faktury, která je po lhůtě splatnosti, stanovené ve faktuře, déle jak 30 dnů.

Druhá upomínka se zasílá dlužnému obchodnímu partnerovi, pokud nereagoval na výzvu akciové společnosti XY, aby vyrovnal svůj závazek vůči podniku. Tedy druhá upomínka se zasílá po první a čekací lhůtu společnost stanovila na 14 dnů.

Po uplynulých 14 dnech společnost dlužnému odběrateli posílá poslední tedy třetí upomínku zvanou „pokusem o smír“. V upomínce zdůrazňuje, že pokud nezaplatí, budou nuceni dlužnou částku vymáhat jiným způsobem, který bude pro ně již nepříznivý, z důvodu že dlužná částka se ještě navýší o soudní výdaje. V upomínajícím dopise společnost XY, a. s. uvádí také dlužnou částku a naběhlý úrok z prodlení k datu odeslání dopisu. Účetní jednotka XY, a. s. na platbu od dlužného obchodního partneru čeká již jen 7 dní.

V případě, že dlužný odběratel ani po třetí upomínce svůj dluh nevyrovná společnost XY, a. s. nemá jinou možnost než pohledávku předat advokátní kanceláři k soudnímu vymáhání.

4.3. Vyhodnocení řízení pohledávek ve společnosti

Řízení pohledávek ve společnosti XY, a. s. je nepodceňovanou činností, především proto, že řízením zmíněného oběžného majetku se ve společnosti XY, a. s. zabývá její finanční oddělení, které má dohled nad veškerými pohledávkami, uhrazenými či neuhrazenými, po splatnosti či před splatností. Finanční úsek akciové společnosti XY pravidelně kontroluje pohledávky, nově uzavřené obchody, registruje nové zákazníky a další činnosti spojené s pohledávkami společnosti. Na činnost celého oddělení dohlíží finanční ředitel, který jednou za 30 dnů svolává poradu oddělení. Porada finančního úseku je důležitá, protože se finanční ředitel seznamuje s výsledky pravidelné kontroly pohledávek, a jestliže se vyskytnou jakékoliv problémy spojené s pohledávkami společnosti, tak se na poradách navrhuje možné způsoby řešení vzniklých problémů.

Je velmi dobré, že ve společnosti XY, a. s. řízení pohledávek spravuje samostatné oddělení, které úzce spolupracuje s právní kanceláří, s jednotlivými obchodními zástupci společnosti XY, a. s. a také s účetním oddělením. Společnost, by v žádném případě do budoucna neměla rušit finanční úsek zabývající se řízením a kontrolou pohledávek. Finanční úsek má v řízení pohledávek a vymáhání velmi významnou roli. Zasluhou finančního oddělení nemá společnost velké množství pohledávek po lhůtě splatnosti ani mnoho pohledávek těžce vymahatelných.

Účetní jednotka XY, a. s. se snaží vyvarovat skutečnostem, které by vedly k pozdním úhradám jejich faktur. Obchodní podnik využívá především k zajištění svých pohledávek dobře sepsané kupní smlouvy. Společnost XY, a. s. důmyslně uzavírá smlouvy se svými obchodními partnery. K uzavírání obchodních smluv slouží společnosti především její elektronický objednávkový systém, ve kterém má každý odběratel svůj účet. Společnost XY, a. s. v systému vidí, stav pohledávek vůči každému svému obchodnímu partnerovi. V případě, že některý ze zákazníků má v účetní jednotce již nějakou pohledávku, která je po lhůtě splatnosti, tak společnost danou skutečnost bere v úvahu již při zvažování, zda obchodnímu partnerovi prodá další jim objednané zboží. Společnost XY, a. s. posuzuje každého odběratele zvlášť, proto některým v další objednávce zboží vyhoví, jiným zase doporučí uhradit nezaplacenou fakturu a pak zvažovat nákup dalšího jimi prodávaného zboží nebo služby. Každý zákazník po přihlášení pod svým identifikačním kódem může vidět výši svých neuhrazených závazků vůči společnosti. V EOS má také zákazník všechny faktury, které mu kdy společnost vystavila. Systém elektronických objednávek má společnost důkladně propracovaný a přispívá k efektivnímu řízení pohledávek účetní jednotky XY, a. s. Lhůtu

splatnosti společnost určuje pro každého zákazníka zvlášť a je uvedena vždy na každém vystaveném daňovém dokladu. Odběratelé v tomto případě si musí své faktury vytisknout a uhradit ve stanovené lhůtě.

Zde by bylo vhodné, kdyby si společnost ještě stanovila finanční strop (credit limit), který bude regulovat objem objednávek. Zákazník, který je solventní a vždy platí své závazky včas, po stanovení credit limitu podnikem, si může objednat zboží od společnosti, i když ještě neuhradil minulý závazek za nákup zboží od prodávající společnosti. Obchodní partner bude ve výši svých objednávek limitován finančním stropem, který si firma nastaví ve své směrnici. Stanovený finanční strop by si společnost měla vymezit, aby jí nenarůstaly pohledávky do neúměrné výše. Finanční strop by měl mít každý zákazník společnosti XY, a. s. stanoven individuálně např. podle zkušenosti s jeho platební morálkou, podle obchodní zkušenosti s novým zákazníkem či dlouholetým obchodním partnerem, podle jeho podílu na trhu či podle jeho zadluženosti atd.

Kupní smlouvy se ve společnosti XY, a. s. uzavírají nejen přes systém EOS, ale zákazníci mohou společnost kontaktovat telefonicky a objednat si zboží po telefonu. Zboží, které si zákazník objedná je zapláceno při dobírce. Zmíněný systém zajištění vlastních pohledávek společnosti je nejefektivnější a společnost by od něho neměla upouštět. Zákazník objednané zboží nepřevzme, dokud neuhradí hotově zboží při dobírce. Společnost XY, a. s. má zde vždy jistotu, že pohledávka bude uhrazena nebo stornována.

Účetní jednotka XY, a. s. také k zajištění svých pohledávek využívá zálohy. Zajištění pohledávek společnost XY, a. s. využívá jen u některých obchodních partnerů. Výše zálohy činí 20 % z celkové hodnoty pohledávky. Společnosti XY, a. s. zmíněný způsob zajištění nelze vytknout. Finanční oddělení provedlo v nedávné minulosti průzkum trhu, jehož výsledkem bylo, že konkurenční podniky se stejným nebo podobným zbožím využívají také zálohy jako formu zajištění svých pohledávek, proto společnost do budoucnosti nehodlá upustit od této formy zajištění.

Společnosti navrhuji, aby si nastavila maximální finanční částku, od které bude vyžadovat zajištění pohledávky zaplacením zálohy za prodané zboží, službu. Maximální finanční částku společnost XY, a. s. si stanoví na základě dřívějšího průzkumu trhu, provedeného finančním úsekem firmy. Zákazník, který si chce objednat zboží nad stanovený finanční limit, musí zaplatit společnosti zálohu ve smlouvě stanovené výši. Podnik XY, a. s. bude mít tak jistotu částečné úhrady zboží. Přínosné je to též v tom směru, že účetní jednotka získá dříve své peněžní prostředky z prodeje zboží či služby. Navrhuji, aby zálohy nebyly

vybírány již při každém nákupu určitého obchodního partnera, ale od určité hodnoty pohledávky, aby tím společnost získala výhodu v konkurenčním boji. Zálohy, by podle mého názoru neměly být vybírány od nově přichozích obchodních partnerů, protože se může objevit na trhu společnost, která svým zákazníkům, může poskytnout zboží i bez zálohy a tím by společnost XY, a. s. mohla ztratit potencionální odběratele.

Velmi užitečné je, že společnost XY, a. s. si stanovila ve své vnitřní směrnici, že může započítávat vzájemné splatné pohledávky, pokud obchodní partner je se splátkou faktury opožděn nebo hrozí, že hodnotu faktury za zboží dlužník nevyrovná. Možnost zápočtu pohledávky společnost využívá jen sporadicky v případech, kdy jinou možnost nemá.

Společnost XY, a. s. v současné době nemá problémy s platební morálkou, spíše naopak vykazuje velmi vysoké tržby. Rostoucí tržby společnosti jsou spojeny hlavně s vysokým počtem prodejů v České republice, ale také s prodejem zboží v zahraničí tedy v Polsku, Slovensku a Maďarsku. Řízení pohledávek ve společnosti XY, a. s. je dobře propracované. Řízení pohledávek se ve společnosti odehrává ve finančním oddělení. Z hlediska pohledávek společnosti XY, a. s. lze rok 2011 charakterizovat jako rok stabilní, jako rok bez větších, těžce či dlouze vymahatelných pohledávek, jako rok, kdy ačkoliv nárůst pohledávek byl velký, vzhledem k navýšení obchodních partnerů a odbytu zboží, lze množství a výši pohledávek považovat za přiměřené. Velkou mírou k tomu přispělo dobře nastavené řízení pohledávek ve společnosti. Finanční oddělení tedy odvádí v řízení pohledávek dobrou práci.

5. Závěr

Cílem diplomové práce bylo vyhodnotit způsoby práce s pohledávkami a podat přehledný a ucelený pohled na řízení pohledávek. Dále diplomová práce měla zkoumat řízení pohledávek ve vybrané společnosti pomocí metody srovnání, porovnání a analyzování pohledávek. Práce měla také poukázat na to, že řízení pohledávek ve společnosti je velmi důležité, jestliže pohledávky ve společnosti tvoří významnou část oběžného majetku. Práce byla zaměřena na problematiku minimalizace nedobytných pohledávek, problematiku vymezení povinnosti a odpovědnosti se vztahujících k pohledávkám ve vybrané společnosti.

Teoretická část diplomové práce se zabývala vymezením pohledávek z pohledu účetnictví, daní, práva a dále rovněž řízením pohledávek. Charakterizovala pohledávky, jejich vznik, ocenění, účtování, odpisování, inventarizaci, opravné položky k pohledávkám atd. V části týkající se řízení pohledávek diplomová práce popisovala, jak jsou pohledávky firem ovlivňovány, jaké jsou možnosti preventivního zajištění pohledávek, náklady procesu řízení pohledávek, zánik a vymáhání pohledávek. V praktické části bylo cílem diplomové práce zjistit, jakým způsobem společnost řídí své pohledávky, kdo je řídí, jakým způsobem, jak jsou evidovány ve společnosti, odpisovány, jak jsou tvořeny opravné položky, zajištěny, vymáhány, jak zanikají apod. V závěru kapitoly byly podány návrhy na zefektivnění systému řízení pohledávek ve vybrané společnosti.

Diplomová práce umožňuje bližší pohled na řízení pohledávek ve vybrané společnosti a navrhuje společnosti vylepšit některé formy vymáhání pohledávek. Po provedení analýzy a srovnání pohledávek za určité časové období vybrané společnosti lze říci, že analyzovaná společnost XY, a. s. evidovala ve svém účetnictví v roce 2011 více pohledávek z obchodních vztahů než v letech minulých. Provedená analýza vykazala, že celkový nárůst pohledávek společnosti je veliký, avšak vzhledem k navýšení finančních partnerů a odbytu zboží, lze množství a výši pohledávek hodnotit jako přiměřené. Pohledávky společnosti od roku 2007 měly rostoucí tendenci v souladu se zvyšujícím se obratem, a lze je bezpochyby charakterizovat jako uměřené.

Společnost v roce 2011 dosáhla zatím nejvyššího zisku, který činil 2,2 mld. Kč, což pro společnost znamenalo meziroční nárůst o 2 %. V posledních letech společnost získala na českém trhu velmi dobré postavení a v současné době se může pochlubit 11 skladovacími a prodejními místy. Akciová společnost XY rozšiřuje svou obchodní činnost také do zahraničí, tedy Polska, Slovenska a Maďarska. Společnost bojuje s konkurencí tak, že již

několik let rozšiřuje svou působnost na evropský trh a získává tam velké množství stabilních zákazníků.

Řízení pohledávek ve společnosti není jednoduché, jestliže společnost disponuje velkým množstvím pohledávek tak jako firma XY, a. s. Pohledávky společnosti tvoří téměř polovinu oběžného majetku. Největší podíl na celkových pohledávkách společnosti mají pohledávky z obchodních vztahů, jejichž výše přesahuje hodnotu 90 %. Společnost řízením pohledávek pověřila své finanční oddělení, které vykonává dobrou práci, jelikož z hlediska pohledávek lze rok 2011 charakterizovat jako stabilní, jako rok bez větších, těžce či dlouze vymahatelných pohledávek.

Společnost má velké množství nových či stávajících obchodních partnerů, ale neustále má na paměti, že vysoké množství pohledávek a především těch po splatnosti může signalizovat budoucí problém s likviditou, proto se snaží využívat stále nové formy zajištění, které budou pro ni ve vymáhání ještě efektivnější. Finanční oddělení pečlivě sleduje své obchodní partnery, zejména jejich platební morálku, pozici na trhu, zadluženost, vztah k jiným dodavatelům atd.

Finanční oddělení efektivně zajišťuje pohledávky společnosti XY, a. s. především prostřednictvím důmyslně propracovaného elektronického objednávkového systému. Finanční oddělení sleduje v systému všechny pohledávky, jejich lhůty splatnosti, dlužného obchodního partnera a další skutečnosti.

Systém EOS je propracovaný, ale navrhuji společnosti, aby nepodceňovala odběratele a stanovila ještě credit limit, který bude regulovat objem objednávek společnosti. Pohledávky občas mohou společností narůstat do neúměrné výše a právě credit limit má finančnímu úseku pomáhat regulovat výši pohledávek jednotlivých odběratelů společnosti XY, a. s. Obchodní partner bude finančně limitován ve výši svých objednávek a to přesně stanoveným finančním stropem. Finanční oddělení nastaví credit limit každému svému obchodnímu partnerovi podle různých kritérií např. podle zkušenosti s jeho platební morálkou, podle obchodní zkušenosti s novým zákazníkem či dlouholetým obchodním partnerem, podle jeho podílu na trhu či podle jeho zadluženosti atd.

Navrhuji společnosti rovněž, aby zálohy nebyly vybírány již při každém nákupu, ale od určité hodnoty objednávky, aby tím společnost získala výhodu v konkurenčním boji. Při vybírání zálohy od nově přichozích odběratelů, může společnost ztratit nově přichozí obchodní partnery. Stanovením maximální hodnoty objednávky společnost získá dříve své

finanční prostředky a ještě může získat výhodu na trhu vůči konkurenci, která zálohy vybírá u všech svých odběratelů.

Akciové společnosti XY se nyní daří na trhu velmi dobře. Úspěšně překonala celosvětovou ekonomickou krizi a její následky. Dokonce v období krize, v letech 2008 až 2010 dokázala realizovat vysoký zisk. V současné době nemá problémy s likviditou a dosahuje stále vyššího zisku. V období celosvětové ekonomické krize získala mnoho zkušeností, které se snaží nyní využít. Výsledkem dobře nastavené politiky řízení pohledávek ve společnosti je, že podnik nemá mnoho pohledávek po lhůtě splatnosti a současně ani neeviduje žádnou pohledávku, která by byla po lhůtě splatnosti déle jak pět let.

Výsledkem diplomové práce je zjištění, že zkoumané společnosti v současnosti nehrozí úpadek ani problém s likviditou. Společnost XY, a. s. neeviduje žádné větší problémy s platební morálkou svých obchodních partnerů. V případě, že bude finanční oddělení vykonávat svou práci tak důkladně a efektivně jako doposud, firma se nemusí obávat žádného nebezpečí. Společnost, ale i přes svoje úspěchy musí mít neustále na paměti, že správným řízením pohledávek může významně ovlivnit výši pohledávek, zmírnit jejich rizikovost, vymahatelnost, ale rovněž také dobře vyhodnocovat získané informace o svých obchodních partnerech a tím předejít případným problémům v budoucnosti.

Seznam použité literatury

- Knihy**[1] BAŘINOVÁ, Dagmar a Iveta VOZŇÁKOVÁ. *Pohledávky – právně - daňově – účetně*. 3. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2007. 136 s. ISBN 978-80247-1816-3.
- [2] BAŘINOVÁ, Dagmar a Iveta VOZŇÁKOVÁ. *Pohledávky vzory smluv a podání*. 2. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2003. 128 s. ISBN 80-247-0581-8.
- [3] PILÁTOVÁ, Jana a kol. *Abeceda účetnictví pro podnikatele*. 10. vyd. Olomouc: ANAG, 2012. 439 s. ISBN 978-80-7263-726-3.
- [4] PILÁTOVÁ, Jana a Jaroslav RICHTER. *Pohledávky a jejich řešení v podnikové praxi*. 2. vyd. Olomouc: ANAG, 2011. 119 s. ISBN 978-80-7263-678-5.
- [5] RADKOVÁ, Martina. *Exekuce jiné pohledávky*. 1. vyd. Praha: Linde, 2009. 200 s. ISBN 978-80-7201-767-6.
- [6] NICZYPORUK, Piotr a Aniela TALECKA. *Bankowość. Podstawowe zagadnienia*. 1. vyd. Białystok: Temida 2, 2011. 429 s. ISBN 978-83-62813-08-7.
- [7] VAIGERT, Dalibor a kol. *Pohledávky: Právní příručka věřitele*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2006. 272 s. ISBN 80-251-0881-3.
- [8] VALACH, Josef a kol. *Finanční řízení podniku*. 2. vyd. Praha: EKOPRESS, 2003. 324 s. ISBN 80-86119-21-1.
- [9] VOZŇÁKOVÁ, Iveta. *Efektivní řízení pohledávek*. 1. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2004. 122 s. ISBN 80-247-0770-5.

Právní předpisy

- [10] Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.
- [11] Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.
- [12] Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- [13] Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Elektronické zdroje

[14] *Factoring* [online]. 2005 [cit. 2013-02-20]. Jak se faktoring účtuje. Dostupné z WWW: <<http://www.factoring.cz/jak.asp>>.

[15] *Obchodní závazkový vztah* [online]. 2012 [cit. 2013-02-20]. Absolutní neobchod. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Obchodn%C3%AD_z%C3%A1vazkov%C3%BD_vztah>.

[16] *Pohledávky* [online]. 2009 [cit. 2013-02-20]. Záruka. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/pohledavky-opu-4578.html>>.

Ostatní zdroje

[17] ŠEBESTÍKOVÁ, Viola a kol. *Účetnictví podnikatelů*. 1 vyd. Ostrava: Ediční středisko VŠB-TU Ostrava, 2009. 215 s. ISBN 978-80-248-2149-8.

[18] ŠTOHL, Pavel. *Učebnice účetnictví pro střední školy a pro veřejnost*. 8. vyd. Znojmo: Tiskárny Havlíčkův Brod 2006. 199 s. ISBN 947/2006-23.

Seznam zkratek

apod.	a podobně
atd.	a tak dále
BÚ	bankovní účet
č.	číslo
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká Republika
D	dál
DPH	daň z přidané hodnoty
EOS	elektronický objednávkový systém
Kč	česká koruna
MD	má dáti
mld.	miliarda
např.	například
ObchZ	obchodní zákoník
obr.	obrázek
odst.	Odstavec
písm.	písmeno
popř.	popřípadě
příp.	případně
s.	strana
Sb.	sbírky
tab.	tabulka
tis.	tisíc
tzn.	to znamená
tzv.	takzvaných
ÚJ	účetní jednotka
ZDP	zákon o dani z příjmů
ZoÚ	zákon o účetnictví

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně ke své vnitřní potřebě diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněná v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na tvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 16. dubna 2013

Kristina Kubiczková
Kristina Kubiczková

Adresa trvalého bydliště studenta:

Řeka 136, 739 55 SMILOVICE

Seznam příloh

Příloha č. 1: Vzor dokumentárního akreditivu

Příloha č. 2: Návrh 1. a 2. upomínky k zaplacení dlužné částky

Příloha č. 3: Vzor žaloby podané k obecnému soudu

Příloha č. 4: Účtový rozvrh pro podnikatele